

Výchova a její metody u dětí předškolního věku

Eva Čemerková

Bakalářská práce
2020

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Eva Čemerková
Osobní číslo: H14964
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Výchova a její metody u dětí předškolního věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti výchovy a výchovných postupů u dětí v předškolním období.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tisková/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- HOSKOVCOVÁ, Simona. Psychická odolnost předškolního dítěte. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-6835-9.
CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.
NOVÁK, Tomáš. Jak vychovat sebevědomé dítě. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4522-0.
VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lenka Venterová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 1.6.2020 .....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nerýčdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je výchova a její metody u dětí předškolního věku. Teoretická část zahrnuje vzájemný vztah daného tématu a sociální pedagogiky, základní pojmy a poznatky týkající se výchovy předškolních dětí. Praktická část se zaměřuje na prezentaci a vyhodnocení výzkumného šetření. Data z výzkumného šetření byla získána formou dotazníků. Cílem kvantitativního výzkumu bylo zjistit, jaké výchovné metody nejčastěji používají rodiče dětí v předškolním věku v Jihomoravském kraji.

Klíčová slova: výchova, předškolní věk, rodina, výchovné metody, proměny ve vývoji

ABSTRACT

The topic of the bachelor thesis is upbringing and its methods for the preschool children. Theoretical part includes mutual relation of this theme and social pedagogic, general terms and findings related to the upbringing of preschool children. The practical part is focused on presentation and evaluation of research inquiry. The data of research inquiry were gained through questionnaire. The aim of the quantitative research was to find out, which upbringing methods are mostly used by parents of preschool children in Jihomoravský kraj.

Keywords: upbringing, preschool age, family, upbringing methods, changes in development

Velké poděkování patří vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lence Venterové za odborné vedení, cenné rady v průběhu psaní a ochotu, kterou mi po celý čas věnovala.

Další poděkování patří mé rodině za podporu během celého studia. Zároveň bych ráda poděkovala všem respondentům za jejich čas a ochotu při vyplňování dotazníků.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	13
1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře a dokumentech	16
1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice	17
1.3 K základním pojmům.....	18
2 OBDOBÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	24
2.1 Vývojové proměny u dítěte předškolního věku	25
2.2 Socializace	27
2.3 Předškolní dítě a hra.....	28
3 VÝCHOVNÉ METODY	30
3.1 Odměny.....	30
3.2 Tresty	31
3.3 Vysvětlování a komunikace ve výchově.....	32
II. PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	36
4.1 Výzkumný problém	36
4.2 Výzkumné cíle	36
4.3 Předvýzkum	37
4.4 Metoda sběru dat.....	37
4.5 Výzkumný soubor.....	38
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
5.1 Sociodemografické údaje.....	39
5.2 Uplatňované metody ve výchově.....	41
5.3 Způsob výchovy rodičů.....	46
5.4 Změny ve výchově.....	47
5.5 Priority ve výchově.....	49
5.6 Literatura a informace o výchově	50
5.7 Odměňování ve výchově.....	52
5.8 Trestání ve výchově	53
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE	57
6.1 Doporučení pro praxi	60
ZÁVĚR	62

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67
SEZNAM GRAFŮ.....	68
SEZNAM TABULEK.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Výchova dítěte je nesmírně těžká a zodpovědná věc a čím jsou děti starší, tím je to pro rodiče náročnější. Právě období předškolního věku je pro dítě významnou etapou v jeho životě. Z hlediska psychického ale i tělesného vývoje jde o jedno z nejdůležitějších období. Dítě si postupně osvojuje sociální role. Uvolňuje se vázanost na rodinu a dospělé. Dítě v předškolním věku je závislé na názoru jiných osob a to zejména rodičů. Rodiče jsou ti, kdo ovlivňují dítě svou citovou vřelostí, svými požadavky, svým chováním a v neposlední řadě tím, jak verbálně vyjadřují svůj názor na dítě. Jakým způsobem se chováme a co dítěti říkáme z něj utváří člověka, a právě to, co do dítěte vložíme do jeho šesti let věku je nejdůležitější a nevratné. Pro každého rodiče by mělo být dítě na prvním místě a právě rodič by za jakýchkoliv okolností měl být pro své dítě vzorem.

Jako máma, která vychovává malé dítě, mi problematika výchovy dětí není lhostejná, a proto jsem si vybrala téma výchova a její metody u dětí předškolního věku. S výběrem tématu mě pojily právě tyto osobní důvody. Asi tak, jako je důležité pro velkou část rodičů, je důležité i pro mne udělat ve výchově svého dítěte to nejlepší a věřím, že studium této problematiky mi v tomto úkolu bude nápomocné.

Teoretickou část práce jsme rozdělili do tří hlavních kapitol. Každá hlavní kapitola následně obsahuje tři podkapitoly. První kapitola nese název teoretická východiska a základní pojmy. V této kapitole vysvětlujeme pro nás nejdůležitější pojem a tím je výchova. Protože mnoho autorů nahlíží na výchovu jinak, uvádíme pro porovnání více definic. Dále se zaměřujeme na pojmy, které s výchovou velmi úzce souvisí. Jsou to prostředky a cíle výchovy, typologie a dělení výchovných cílů. Dále popisujeme stav zkoumaného tématu v literatuře a zaměřujeme se na samotný vztah vybraného tématu ke studovanému oboru sociální pedagogice. Na závěr první kapitoly uvádíme základní pojmy, které taktéž souvisí s výchovou, jsou to pojmy rodina, funkce rodiny, typy rodin a styly výchovy.

Ve druhé kapitole se zaměřujeme na samotné období předškolního věku. Primárně popisujeme vývojové proměny, se kterými se dítě v tomto období potýká. Konkrétně jsou to proměny v oblasti motorické, řečové, kognitivní a emoční. Další nezbytnou součástí života předškolního dítěte je socializace a v neposlední řadě také hra.

Třetí kapitolou teoretické části jsou výchovné metody. Věnujeme se pojům jako jsou odměny, tresty, vysvětlování a komunikace ve výchově. Tuto kapitolu uzavíráme pojmy efektivní a neefektivní způsoby komunikace.

V praktické části naší práce se zabýváme výzkumem, který se zaměřuje na výchovu a výchovné metody v rodinách dětí předškolního věku žijící v Jihomoravském kraji. Praktická část obsahuje kapitoly, ve kterých blíže popisujeme postupy, jakými jsme prováděli samotný výzkum. V této části práce rekapitulujeme výzkumné cíle, předvýzkum, popisujeme metodu sběru dat, objasňujeme výzkumný soubor. Samotnou velkou kapitolou jsou výsledky výzkumu. Praktickou část ukončujeme kapitolami shrnutí výzkumu a doporučením pro praxi. Na počátku naší bakalářské práce jsme si dali za hlavní úkol zjistit, jaké výchovné metody upřednostňují rodiče, kteří vychovávají děti v předškolním věku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

Na úvod teoretické části naší bakalářské práce si vymezíme pojem výchova a uvedeme důležité aspekty, které s výchovou dítěte souvisí.

Výchova působí na člověka již od narození a formuje ho po celý jeho život. Samotná výchova zahrnuje neobyčejnou škálu aktivit a procesů, které utvářejí osobnost jedince. Pojem výchova se užívá v mnoha významech a v mnoha teoriích a učebnicích se také různě vymezuje. U různých autorů se setkáváme s různými definicemi výchovy.

Výchovu můžeme chápat jednak jako vědomé socializační procesy v kruhu rodiny či širším lidském společenství, ale také jako specializovanou činnost učitelů a vychovatelů (Vališová, Kasíková, 2011, s. 54 - 55).

Hartl (1994, s. 235) tvrdí, že výchova znamená záměrné, více či méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváří jeho postoje a způsoby chování v souladu s cíli dané skupiny, kultury, apod.

Pedagogický pohled na výchovu prezentují autoři Průcha, Walterová a Mareš, výchova je podle nich: „*Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji*” (Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 277).

„*Výchovu chápeme jako cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy.*” K výchově neodmyslitelně patří působení učitelů, vychovatelů, podmínek školy a rodiny (Čábalová, 2011, s. 28).

Hoskovcová a Ryntová (2009, s. 14) dodává, že řádná výchova, která začla již v prvních fázích života, vytváří velkou šanci, že budoucí vývoj a sociální vztahy jedince budou přiměřené.

Z vymezení výchovy vyplývají tyto znaky: cílevědomost, společenská determinace, předávání zkušeností z generace na generaci, mravní výchova, aktivita vychovávaného jedince a jeho sebevzdělávání (Veselá, Kaniaková Veselá, 2011, s. 127).

Dosud jsme se mohli přesvědčit, že výchova je odlišnými autory pojímána různě široce. Jedni pod pojem výchova zařazují pouze záměrné intencionální působení vychovatele k vychovávanému, druzí rozšiřují tento pojem o nezáměrné vlivy prostředí např. neuvědomované důsledky vychovatelova působení.

V současné pedagogické terminologii rozlišujeme výchovu intencionální a funkcionální.

Intencionální výchova znamená záměrné, organizované a dlouhodobé působení na člověka. **Funkcionální** výchova znamená činnost nezáměrnou, neuvědomovanou, jakožto působení prostředí na člověka. Prostedí často formuje člověka mnohem více, než intencionální výchova (Bendl, 2015 s. 90).

Vališová a Kasíková (2011, s. 56) dále poukazují na charakteristické rysy výchovy, jež byly v minulosti zdůrazňovány:

- zdokonalování lidské osobnosti a rozvíjení vnitřních dispozic,
- příprava člověka k plnému žití a převzetí společenských požadavků,
- vštěpování a osvojování lidské kultury a společenských rolí,
- proměna vnitřních struktur osobnosti prostřednictvím vnějších změn,
- proces adaptace a interpersonální interakce,
- prostředek k harmonickému rozvoji osobnosti a průprava k sebevýchově,
- příprava pro práci a další specifické aktivity,
- příprava pro tvořivý vztah ke světu,
- organizované institucionalizované působení,
- specifická lidská aktivita.

Prostředky a cíle výchovy

Podle Šafránkové (2019, s. 61): „*Výchova a každá lidská činnost směřuje za určitých podmínek k daným cílům. K tomu aby byly cíle naplněny a výchova byla efektivní, je potřeba přiměřených prostředků.*

Prostředkem výchovy můžeme rozumět jakýkoliv činitel nebo faktor, který pomáhá v dosahování cíle. Z užšího pohledu jsou to výchovně - vzdělávací metody a organizační formy výuky (např. odměny, tresty, ocenění nebo povzbuzení). Z širšího pohledu můžeme do prostředků výchovy zařadit vše, co pomáhá k dosažení výchovného cíle. Jsou to prostředky institucionálního charakteru, výchovné formy a metody, obsah výchovy, ale také lidský faktor (Šafránková, 2019, s. 61).

Cíle výchovy jsou určité představy o kvalitách vychovávané osoby či skupiny, kterých má být dosaženo pomocí výchovy. Tyto cíle jsou vyvozené z analýzy společenských poměrů, z potřeb

člověka žijící v současné společnosti, z kvality práce, z lidského poznání a také kultury. Cíle mohou být obecné či konkrétní, bezprostřední, krátkodobé ale i dlouhodobé (Kolář, 2012, s. 23).

Širší typologii výchovných cílů, která nás od tohoto autora zaujala, si uvedeme v následující tabulce (Kolář, 2012, s. 23).

Tabulka 1 Výchovné cíle dle Koláře

Typologie výchovných cílů dle Koláře	
Adaptační	schopnost přijmout a respektovat dané sociální a jiné podmínky
Afektivní	zvládnutí postojů, jednání a chování
Anticipační	schopnost být připraven na nastávající změny v nejrůznějších podmínkách, zvládnutí procesu učení
Etapové	kvality, vlastnosti a kompetence, které by mělo dítě v určitých vývojových etapách mít
Generační	požadované kvality mladé generace, která se připravuje pro svou aktivní budoucnost
Individuální	u konkrétního jedince v oblasti fyzické, psychické i sociální, dle jeho aktuální úrovně
Institucionální	cíle stanovené pro konkrétní výchovně - vzdělávací instituce
Konativní	zvládnutí dovedností motorické povahy a jejich automatizace
Kognitivní	rozvinutí poznávacích schopností osobnosti
Obecné	ideál člověka, kterého lze ve své době skrze výchovu dosáhnout
Reálné	dosažitelné cíle vzhledem ke konkrétním podmínkám a možnostem vychovávaného

Jiný náhled na dělení výchovných cílů nám předkládá autorka Opravilová (2016, s. 59 - 60), která rozděluje cíle výchovy do třech směrů. Prvním směrem je **pedagogický empirismus**, který vychází z přesvědčení, že dítě je jako “prázdna nádoba” a stačí ji jen naplnit. Podle empirismu je pro výchovu klíčový vliv prostředí, díky styku s prostředím člověk získává potřebné vlastnosti, zkušenosti i způsoby chování. Druhým směrem je **pedagogický nativismus**, který je přesvědčen o tom, že rozvoj dítěte je závislý na tom, co je mu dáno od přírody, nezávisle na získaných zkušenostech. Výchova má rozvíjet co už je dítěti vrozené, podporovat spontánní projevy, avšak dítěti nic nevnučovat. Posledním směrem je **interakční teorie**, která vysvětluje vývoj dítěte jako proces, kdy se vzájemně prolínají vrozené dispozice, vlivy prostředí a také vlastní aktivita jedince. Výchova poskytuje dítěti prostor, aby uplatnilo ve skupině podle svých intelektuálních možností.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře a dokumentech

V teoretické části naší bakalářské práce čerpáme poznatky především z domácí literatury, ale také z literatury zahraniční či cizojazyčné.

Domácí literatura

Z domácích autorů uvádíme nejčastěji publikaci s názvem *Pedagogika* (2019) od autorky D. Šafránkové. Kniha je pojata jako učebnice základů pedagogiky s úvodem do sociální pedagogiky a také pedagogického výzkumu. Hlavním smyslem této publikace je umožnit čtenáři zorientovat se v pedagogických pojmech a procesech, poukázat na problémy v současné pedagogické praxi. Další publikací, která nám byla při psaní této práce velmi nápomocná, je kniha od autorů P. Kopřivy, J. Nováčkové, D. Nevolové a T. Kopřivové s názvem *Respektovat a být respektován*. Tato publikace se zaměřuje na partnerský a respektující přístup ve výchově a rodiče si díky této knize mohou rozšířit své komunikační dovednosti v běžných i náročnějších životních situacích. Při jakékoliv nejasnosti jsme se mohli obrátit na *Pedagogický slovník* od autorů J. Průchy, E. Walterové a J. Mareše.

Zahraniční literatura

Ze zahraniční literatury jsme čerpali informace z knihy *Sociálna pedagogika ako životná pomoc* (2005) od Zlatice Bakošové. Tato kniha nám byla přínosná zejména v počátku naší teoretické práce. Kniha se zabývá teoretickými východisky sociální pedagogiky, výchovou a rodinou, představuje nám další oblasti, kterých se sociální pedagogika dotýká. Dále jsme čerpali z knihy *Umění výchovy dítěte* (2003) od autorů J. Melgosy a R. Posseho, kniha se staví do role rádce, při hledání toho nejlepšího pro naše děti. Kniha se zabývá nejen samotnou výchovou dítěte v rodině,

zabývá se také sociálním prostředím, kázní nebo sebevědomím a osobností dítěte. Zaměřuje se také na problémy, se kterými se mohou děti potýkat. Další kniha, ze které jsme čerpali, se jmenuje *Aha rodičovství: Jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii* (2015) od L. Markhamové. Kniha obsahuje praktické doporučené postupy pro rodiče jak úspěšně vychovávat a jak být úspěšným rodičem, autorka převádí vědecky ověřené principy do praktických řešení pro běžný rodinný život.

Cizojazyčná literatura

Z cizojazyčné literatury jsme čerpali z knihy *International Handbook of Early Childhood Education* od autorů Marilyn Flear a Bert van Oers (2018), dále z knihy *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood* od autorů Janette B. Benson a Marshall .M. Haith (2009). Jako poslední z cizojazyčné literatury zmiňujeme knihu *Knowledge Development in Early Childhood: Sources of Learning and Classroom Implications* od autorů Ashley M. Pinkham, Tanya Kaefer a Susan B. Neuman (2012).

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Můžeme se přesvědčit, že sociální pedagogika bývá v odborné literatuře vymezována v různých významech. Sociální pedagogiku, jako jednu z moderních pedagogických disciplín, můžeme definovat jako: „*vědu, která se zabývá vztahy mezi jedincem (sociální skupinou), a sociálním prostředím (společností) ve výchově a vzdělávání*” (Šafránková, 2019, s. 255). Můžeme ji také chápat v užším a širším pojetí. Sociální pedagogika v užším pojetí je disciplína, která si klade za cíl pomoc rizikovým a sociálně znevýhodněným skupinám (např. dětem, dospělým i rodinám nebo také trestaným osobám). V širším pojetí se orientuje na vliv prostředí ve výchově, pomáhá řešit otázky, které se týkají života člověka ve společnosti a jeho socializace popřípadě resocializace (Šafránková, 2019, s. 258).

Dle Krause se sociální pedagogika zaměřuje k objektu výchovy, k formám a podmínkám výchovy, k cílům výchovy, k metodám výchovy a také na sociální pomoc (Kraus, 2008, s. 40). Sociální pedagogika plní také řadu funkcí, mezi ty základní patří výchova, prevence, terapie a podpora socializace člověka (Šafránková, 2019, s. 308).

Sociální pedagogika úzce souvisí s výchovou. Pro sociální pedagogiku jsou prvotní sociální vztahy v procesu výchovy. Bakošová (2005, s. 48) uvádí, že: „*výchova má podle sociální*

pedagogiky doprovázet dítě životem tak, aby se stalo člověkem, který umí plnohodnotně prožít život.“¹

Jak jsme již uvedli výše, sociální pedagogika úzce souvisí především s prostředím, které ovlivňuje dítě v průběhu jeho celého života a tímto prostředím je právě rodina. Rodinné prostředí je dále ovlivněno celou řadou aspektů, jako je struktura rodiny, přítomnost sourozenců, prarodičů, komunikace mezi členy rodiny, ale také širším okolím, existence výchovných cílů a způsobů výchovy (Procházka, 2012, s. 102).

1.3 K základním pojmům

Rodina jako výchovný činitel

Rodinná výchova je spolu s rodinným zázemím nejvýznamnějším činitelem formujícím mladého člověka. Na rodinné výchově se obvykle podílí v největší míře rodiče, ale často i prarodiče. Rodiče, vychovávající své dítě, mají největší vliv na jeho vývoj již od jeho narození až do jeho dospělosti. Rodina spolu s rodinným zázemím, v němž dítě žije, ovlivňuje nejen základní psychické, fyzické i sociální charakteristiky dítěte, ale i jeho postoje, předsudky a hodnoty (Průcha, 2003, s. 202-203).

Rodina je unikátní a nenahraditelnou institucí a ve světě má své nepostradatelné místo. Je to základní jednotka každé společnosti a pro dítě je vůbec prvním, závazným modelem společnosti, s jakým se setkává. Rodina představuje pro dítě určitou podporu, předává mu určité sociální dovednosti, bez kterých se v dospělosti jen těžko obejde (Matoušek, 2003, s. 9).

Sociologická literatura považuje rodinu za „*stabilizující prvek společnosti, ať už má rodina jakoukoli tvář. Mezi charakteristickými znaky je proto uváděna sociální sprřízněnost, důvěra, intimita, vzájemnost a oboustranně, resp. vícestranně chápána odpovědnost. Proto také bývá rodina označována za skořápkovou instituci, neboť „obal je stále stejný, ale obsah se proměnil“* (Hrušáková, Králíčková, Westphalová a kol., 2017, s. 4).

Rodina může mít mnoho podob, rozlišujeme rodinu **nukleární**, kterou tvoří matka, otec a jejich dítě. Minimalistickou podobu rodiny, kterou tvoří pouze dítě a jeden z rodičů, nazýváme rodina **neúplná**. V případě rozšíření o další členy rodiny, jako jsou prarodiče, strýce, tety či ostatní příbuzné je to rodina **rozšířená** (Kraus, Poláčková, 2001, s. 79).

---

¹ Překlad: Výchova podľa sociálnej pedagogiky má sprevádzať dieťa životom tak, aby sa stalo človekom, aby vedelo plnohodnotne prežiť život.

Funkce rodiny

Každá dobře fungující rodina by měla plnit pět základních funkcí. Nyní si vymežíme jednotlivé funkce rodiny. **Biologicko - reprodukční funkce** - v případě zabezpečení perspektivity rozvoje společnosti je potřeba stabilní reprodukční základna. Je v zájmu celé společnosti, aby se rodily děti a tak se mohla tato perspektivita naplnit. Biologicko - reprodukční funkce nabývá na důležitosti v uspokojování biologických a sexuálních potřeb člověka a zároveň v uspokojování potřeby zachovat jeho rod. **Sociálně - ekonomická** - rodina je významným prvkem v rozvoji ekonomického systému ve společnosti. Rodinní členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu jejich povolání a jako celek je rodina převážně spotřební jednotkou, na níž je závislý současný trh. **Sociálně - výchovná** - rodina učí dítě přizpůsobovat se sociálnímu životu a učí dítě základní způsoby chování ve společnosti. **Funkce ochranná** - tato funkce zabezpečuje všechny životní potřeby (zdravotní, hygienické, biologické) všech členů rodiny a především dětí a ochraňuje je před nepříznivými vnějšími vlivy. **Funkce emocionální** - pocit domova, lásky a opory, tuto funkci nedokáže nahradit žádná jiná sociální instituce než právě rodina (Kraus, Poláčková, 2001, s. 79 - 83).

Typy rodin

Z hlediska funkcí, které má rodina plnit, rozlišujeme rodinu: **funkční, dysfunkční, afunkční**. Funkční rodina je rodina, která zvládá přiměřeně plnit všechny výše zmíněné funkce. V rodině dysfunkční dochází k neplnění některých funkcí, ale rodina ještě není zcela ohrožena. Rodina afunkční již nefunguje a její chod je podstatně narušený (Čábalová, 2011, s. 199).

Další zajímavé členění rodin nabízí Praško (2007, s.42):

- **Vyrovnaná a stabilní rodina** - tento typ rodiny je ideální pro vývoj sebevědomého dítěte. Poskytuje svým dětem domov, bezpečí a zázemí, podporuje sebedůvěru dětí a jejich osobní prostor. Mezi rodiči je rozdělená dominance podle oblastí kompetence, pokud se vyskytnou problémy, rodina o nich diskutuje a hledá kompromisní řešení. Rodina má stabilní pravidla i řád, který se ale může dlouhodobě podle nových skutečností změnit.
- **Uzavřená rodina** - tato rodina se řídí přísnými pravidly a je nepropustná okolnímu světu. Z rodičů dominuje vždy jen jeden a ostatní členové se musí podřítit.
- **Koaliční rodina** - rodina je rozdělena na tábory, které mezi sebou bojují. Jeden z rodičů je považován za hodného, druhý z rodičů nikoliv. Tato rodina postrádá bezpečí a i pravidla v rodině jsou nestálá.

- **Chaotická rodina** - tento typ rodiny postrádá jakákoliv pravidla soužití v rodině. Charakteristické jsou hysterické scény, nepořádek, četné spory, ale vztahy v rodině bývají obvykle dobré. Rodina se dokáže sjednotit, pokud se vyskytne “společný nepřítel”.

Styly výchovy

Jak vychovávají rodiče své děti a jaké způsoby k tomu využívají, závisí na celé řadě okolností. Každá rodina se liší nejen svým způsobem života, chováním, a interakcí mezi rodiči a dítětem, ale především tím, jaký styl výchovy uplatňuje. Výchovný styl nejčastěji závisí na emočním vztahu rodičů k dítěti i k sobě navzájem, dále na kladení nároků a požadavků na dítě a v poslední řadě na tom, jakým způsobem rodiče kontrolují plnění zmíněných požadavků (Procházka, 2012, s. 107).

Způsob výchovy, jenž si rodiče zvolí, je determinovaný řadou faktorů jako jsou společenské nebo ekonomické podmínky, kulturní tradice, tradiční výchova země nebo také doba a rodina, ve které rodiče vyrůstali (Čábalová, 2011, s. 54). Způsob výchovy může být z velké míry také ovlivněn zkušenostmi, které si rodiče přinesli ze svého dětství, z výchovy, které se jim dostalo (Čáp, Mareš, 2001, s. 314).

Dle Nováka (2013, s. 47-48) jsou v současné době v českých podmínkách vymezovány tyto způsoby výchovy. **Autoritativní výchova** zahrnuje příkazy a zákazy, potlačuje dětskou spontánnost, dítě je přísně kontrolováno. Tento styl většinou nezahrnuje žádnou diskuzi mezi rodičem a dítětem. **Laxní výchova** je dána nezájmem až lhostejností ze strany rodiče, rodič preferuje především své osobní zájmy. **Ochraňující výchova** zahrnuje mírnou autoritu. Dítě je rodiči nadměrně chráněno, rodič dítěti předurčuje cestu životem a tím mu brání jak v psychickém, tak i fyzickém otužování. **Volná výchova** se vymezuje naprostou shovívavostí vůči dítěti. Rodič přijímá téměř jakoukoliv aktivitu dítěte, a poskytuje mu svobodu. **Perfekcionistická výchova** značí, že rodič požaduje pro své dítě jen to nejlepší. Na dítě jsou kladeny vysoké nároky a je tedy žádoucí, aby se dítě chovalo co nejlépe a vykonávalo všechny zadané úkoly.

Následně si uvedeme způsoby výchovy podle vztahu vychovatele a dítěte, v těchto stylech se vždy promítá nejen vzájemný vztah, ale také celková interakce a komunikace vychovatele a dítěte, dále způsob užívání výchovných metod, prostředků a postupů, emocionální vztah k dítěti a nakonec způsob, jakým vychovatel výchovu řídí (Šafránková, 2019, s. 67-68).

- **Autokratický styl** - převládá dominantní chování ze strany vychovatele, vychovatel nejčastěji rozkazuje a nerespektuje přání či potřeby dítěte. Tento výchovný styl se neobejde bez trestání. Mezi dětmi vzniká vyšší napětí a agresivita vůči ostatním vrstevníkům.

- **Liberální styl** - tento styl výchovy je úplným opakem stylu předchozího. Vychovatel řídí děti buď málo anebo vůbec. Vychovatel nevyžaduje důsledné plnění zadaných úkolů.
- **Demokratický styl** - tento partnerský styl výchovy se považuje za optimální, vychovatel dává dětem možnost vlastní volby. Snaží se jít příkladem. Tresty a zákazy nejsou hlavním výchovným nástrojem. Naopak uděluje méně příkazů a rozvíjí iniciativu dětí. Tento způsob vedení má lepší účinky v pracovních výsledcích i v chování dětí, jak ve vztahu k vychovateli, tak i ve vztahu k ostatním dětem (Čáp, Mareš, 2001, s. 304 - 305).

Obecně nejpříznivější pro výchovu dítěte je styl demokratický, který se opírá hlavně o vysvětlení než o tresty. Dokáže dítěti poskytnout přiměřenou volnost a přitom vytyčit potřebné hranice. Ve většině případů není možné způsob, jakým rodiče vychovávají své děti, přiřadit jen do jednoho výchovného stylu. Někdy se mohou rodiče chovat autoritativně, jindy liberálně, dále je také možnost, že jeden z rodičů může uplatňovat jiný styl výchovy než ten druhý (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 269).

Dále je ještě třeba zmínit pohled Kopřivy a kol. (2012, s. 13): „*Rozdíl mezi demokratickou a autoritativní výchovou není v tom, že by v té první bylo vše dovoleno a v druhé vládla především omezení, ale v tom, jakými způsoby se stanovují pravidla a hranice chování. Máme vytvářet hranice nikoliv pro děti, ale s dětmi*”.

Jak jsme se dočetli výše, s výchovou a výchovným stylem v rodině souvisí také určování hranic. Hranice je jakási pomyslná čára mezi rodičem a dítětem. Tato čára ovlivňuje míru působení práve mezi rodičem a dítětem. Hranice tvoří bezpečné prostředí, které je nepostradatelné pro vývoj dětí. Hranice jsou pro děti nezbytné, avšak v závislosti na věku dítěte by se měly pružně posouvat či měnit. Tím, že se budou hranice posouvat, dítě se může učit přebírat větší zodpovědnost (Hranice není trest, hranice je bezpečí, Iva Kyselá, online).

V literatuře můžeme také narazit na typologii nevhodných výchovných stylů, které jsou pro vývoj dítěte škodlivé. Podle J. Řezáče, jsou to následující:

Nejednotný styl - dítěti je znemožněno utvořit si své stabilní “JÁ”, rodiče mají rozdílné názory na výchovu, užívají odlišné postupy a každý od dítěte očekává něco jiného.

Proklamativní styl - v tomto stylu jde především o rozpor mezi úmyslem rodičů a realitou. Rodiče své cíle, záměry a normy prezentují, avšak v přístupech, chování a vztazích k dítěti je neuplatňují.

Povolný styl - rodiče deklarují normy (často i správné), ale obvykle už nedojde k jejich prosazení, důvodem může být nedůslednost, která je osobnostním rysem rodiče.

Nedůsledný styl - rodiče mají náročné požadavky na dítě, avšak nedůslednou výchovou dochází k nedotažení naplňovaných cílů.

Potlačující styl - tento styl výchovy převažuje u nechtěných dětí, rodiče vůči dítěti zauímají nevráživý postoj, protože v něm vidí životní zklamání, nezdar či jinou nepříjemnost. Ze strany rodiče dochází často k utlačování, trestání nebo omezování dítěte. Objevit se může také u příliš úzkostných rodičů, jež přehnaně kritizují aktivitu a spontánnost dítěte, protože nechtějí, aby ve skupině svých vrstevníků příliš vyčnívalo nebo na sebe upozorňovalo.

Podplácející styl - adekvátní chování a veškerá aktivita, jež dítě běžně vykonává, je rodičem nadměrně pozitivně odměněna.

Rozmazlující styl - hlavní roli zde hraje vysoká citová závislost ze strany rodiče. Rodič se podřizuje náladám a přáním dítěte nebo také brání dítěti v osamostatňování z obavy, že se dítě odcizí.

Protekční styl - rodič upřednostňuje cíl výchovy před způsobem jeho dosažení. Dítě dostává více pozornosti a podpory než např. jeho sourozenec či spolužák. Dítě se často stává prostředkem boje nebo soupeření rodičů s někým jiným, ale i se sebou samým.

Skleníkový styl - podobá se stylu rozmazlujícímu, rodiče vychovávají dítě pouze k normám v jejich vlastní rodině, mimo tuto rodinu však dítě selhává.

Moralizující styl - rodiče pojmají výchovu jako naplňování norem a pravidel, dominuje řád a při nedodržení přichází trest.

Puntičkářský styl - nadměrný dohled a neustále rady, nepřetržité sledování projevů a aktivit dítěte je charakteristické tomuto stylu.

Zanedbávající styl - sociální prostředí rodiny nedostatečně stimuluje život dítěte. Rodiče zanedbávají vývojové potřeby dítěte.

Úzkostný styl - rodiče dítě příliš chrání, mají neadekvátní strach, aby si dítě neublížilo, a tak mu brání v činnostech, které se zdají nebezpečné, což vede dítě k frustraci.

Autoritářský styl - rodič uplatňuje autoritu ze své rodičovské pozice, dítě je omezováno a utlačováno.

Perfekcionistický styl - rodič extrémně usiluje o dokonalost svého dítěte. Dítě je přetěžováno v důsledku nadměrné stimulace a tak se uchyluje k obranným postojům (Řezáč, 1998, s. 200 - 203).

2 OBDOBÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní období dítěte trvá od 3 do 6 - 7 let. Konec této životní fáze je určen především sociálně (nástupem do školy) nikoliv pouze fyzickým věkem.

„V širokém smyslu slova se jako předškolní věk označuje celé období od narození (někdy i včetně vývoje prenatálního) až do vstupu do školy. Předškolní období v užším slova smyslu je “věkem mateřské školy” (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 87).

Nejen že je období předškolního věku z časového hlediska velmi rozsáhlé, je to také období plné změn. Na počátku začíná dítě navštěvovat mateřskou školu, na konci se připravuje na vstup do školy základní. Dítě se v této fázi vyvíjí a hlavně mění. Dítěti se vyvíjí řeč, myšlení, paměť, pozornost, smyslové vnímání i motorické schopnosti. Dále probíhají změny v emoční a sociální oblasti, důležitá je socializace dítěte. Dítě přijímá novou roli a to roli předškoláka (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 10).

Předškolní období je pro dítě období největší ovlivnitelnosti z celého životního cyklu. Děti mají velkou příležitost osvojit si zvyky, hodnoty a kulturu, které je nejvíce obklopují. V tomto období mají rodiče největší šanci předat svým dětem své hodnoty. Do popředí se dostává proces, který se nazývá **imitační učení**. Dítě se v tomto věku učí hlavně napodobováním modelů. Nejčastějším modelem chlapců bývá otec a dívek zase matka. Pro oba rodiče je nanejvýš důležité uvědomit si, že jdou příkladem svým dětem, a podle toho by se také měli chovat. Dalším faktorem, který ovlivňuje předškolní dítě je **rodičovské očekávání**. Rodiče, jenž se soustředí na dobré chování svých dětí, chválí a povzbuzují je za dosažené výsledky, se často mohou těšit, že se přání týkající se jejich budoucnosti jejich potomků vyplní. Naopak rodiče, kteří neustále a ostře kárají chování svých dětí nebo je kriticky komentují před jinými rodiči, riskují, že se jejich děti touto cestou nakonec vydají (Melgosa, Posse, 2003, s. 60 - 62).

„V mnoha výzkumech bylo prokázáno, že napodobující chování je běžné pro předškolní děti. Tím, že se dá dítěti model k napodobování dospělých, se snižuje pravděpodobnost chyb a vede aktivitu dítěte přímo k požadovanému výsledku, což usnadňuje rozvoj znalostí a dovedností. Na druhé straně děti ve své imitaci musí být samy aktivní, aby objevily klíčové prvky, které mají napodobovat“ (Fleer, Oers, 2018, s. 440).²

---

² Překlad: The works of great number of researchers have shown that imitative behavior is common to preschool children. By giving a child a model to reproduce, adults reduce the chance of mistakes and lead child's activity directly toward the desired result, facilitating the development of knowledge and skills. On the other hand, children in their imitation must be active in own orientation to discover the key features to reproduce.

Pro dítě je v tomto období typická představivost a fantazie, díky níž dítě zpracovává informace a poznává svět. Uvažování i komunikaci ovlivňuje přetrvávající egocentrismus. Předškolní věk můžeme chápat také jako období iniciativy, dítě má potřebu dokázat si, že něco zvládne a tak si potvrzuje svoje kvality (Vágnerová, 2012, s. 177).

2.1 Vývojové proměny u dítěte předškolního věku

Změny, které přicházejí v období předškolního věku, nejsou již tolik výrazné jako v období předešlém, přesto jsou to změny významné. Tyto změny ovlivňují místo, které dítě zaujme ve skupině svých vrstevníků díky své pohybové obratnosti ve hře, a které jsou podstatné pro dítě v dalším vývoji soběstačnosti.

Motorický vývoj

Neustále se zdokonaluje motorický vývoj. Zlepšuje se pohybová koordinace, zvětšuje hbitost a elegance pohybů. Dítě nejen dobře utíká, nebo hbitě seběhne ze schodů, ale také hopsá, skáče, dokáže stát déle na jedné noze, umí házet míč po vzoru dospělého. Velký pokrok nastává v soběstačnosti při sebeobsluze, dítě se umí samo najíst, s menší pomocí dospělého ovládá oblékání i svlékání, učí se zavazovat tkaničky u bot. Dobře ovládá hygienické návyky. Svou zručnost trénuje při kreslení či hraní s pískem, plastelínou apod. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88-89).

Dle Thorové (2015, s. 386) si dítě v předškolním věku více užívá pohybu a fyzickou aktivitu upřednostňuje před aktivitami, které vyžadují soustředění. Učí se používat různé nástroje a pracovat s nimi. V tomto věku je již schopné osvojit si základy některých sportovních aktivit jako je například lyžování, plavání či jízda na kole.

Řeč

Také řeč se v průběhu předškolního období značně zdokonalí. Tříleté dítě ještě nemá dokonalou výslovnost, mnohé hlásky vyslovuje nepřesně nebo je nahrazuje jinými. V průběhu čtvrtého a pátého roku se dítě v řeči zdokonalí natolik, že dětská "patlavost" ve většině případů zcela vymizí už před začátkem nástupu do školy. Pokroky v řeči jsou znatelné i v tvorbě vět. Roste také zájem o mluvenou řeč, dítě vydrží naslouchat delší dobu krátkým povídkám ve skupině jiných dětí. Vývoj řeči dítěti dovoluje růst poznatků o sobě a okolním světě (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88-89).

Řeč je pro dítě zdroj poznávání. Dítěti jde nejčastěji o potřebu vysvětlit příčinné souvislosti a vztahy, a proto se ptají otázkami typu "proč" a "jak". Tyto otázky obohacují nejen dětský slovník, ale také rozvíjí správné vyjadřování. Děti se zároveň učí používat slovní výrazy, jako jsou

příslovce, předložky, spojky a rády experimentují s novými slovními výrazy, např. složeným slovem či slovním spojením (Vágnerová, 2012, 214 - 215).

Kognitivní vývoj

Vývoj inteligence čtyřletého dítěte se přesouvá z předpojmové (symbolické) úrovně na úroveň názorového (intuitivního) myšlení. Dítě ještě nerespektuje zákony logiky a jeho uvažování se projevuje určitou selekcí informací a také specifickým způsobem jejich zpracování.

Typické znaky uvažování předškolního dítěte:

1) Způsob, jakým dítě nahlíží na svět, jak a jaké informace si vybírá

- centrace - subjektivně podmíněná redukce informací, dítě ulpívá na jednom nápadném znaku, který je pro něj podstatný a přehlíží méně výrazné, ikdyž objektivně významnější znaky, do popředí se dostává egocentrismus, který se projevuje ulpíváním na vlastním názoru a opomíjením jiných odlišných názorů,
- fenomenismus - klade důraz na určitou a zjevnou podobu světa, svět je pro dítě takový, jaký jej vidí, podstatu ztotožňuje s viditelnými znaky,
- prezentismus - přetrvávající vázanost na aktuální podobu světa pro dítě představuje jistotu (je to doopravdy tak, protože dítě to tak vidí a může se o tom opakovaně přesvědčit).

2) Způsob, jakým tyto informace zpracovává a interpretuje

- magičnost - dítě si pomáhá fantazií, která jeho poznání zkresluje,
- animismus - dítě přičítá lidské vlastnosti i neživým objektům, ačkoliv umí rozlišit živé a neživé, stále ještě dokáže tyto rozdíly přehlížet a očekávat od neživých věcí projevy živých bytostí,
- arteficialismus - způsob, jakým si dítě vykládá vznik okolního světa,
- absolutismus - přesvědčení, že každé poznání má jednoznačnou a definitivní platnost (Vágnerová, 2012, s. 177 - 179).

U dítěte ve věku 3 až 5 let narůstá schopnost uvědomovat si myšlenky a přání, ale také pocity a záměry druhých osob. Tato schopnost je nedílnou součástí empatie. Rozvíjí se také schopnost asertivity a obrany, součástí vývoje je i občasná agrese nebo provokace, posmívání či přetahování mezi vrstevníky (Thorová, 2015, s. 389 - 390).

Emoční vývoj

Prožívání emocí je u předškolních dětí stabilnější a vyrovnanější. Děti bývají dobře naladěné, mají smysl pro humor, přibývá pozitivních emocí a naopak ubývá negativních emočních reakcí. Rozvíjí se také emoční paměť, děti si dokáží vzpomenout prostřednictvím vyprávění na svoje dřívější pocity. Rozvíjí se také emoční inteligence, předškolní děti dokáží lépe pochopit své pocity i pocity jiných lidí (Vágnerová, 2012, s. 218). S narůstající kognitivní zralostí a znalostí požadavků na chování a výkony dítěte se rozvíjí i pocity vztažené k vlastnímu sebehodnocení, jsou to například hrdost, stud, anebo pocit viny (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 97).

Thorová tvrdí, že: „*Dětem v sociálně-emočním a komunikačním rozvoji také pomáhá, když jim dospělý popisuje sociální situace a emoční stavy druhých („On je smutný, protože tu nemá mámu.“ „Ty se zlobíš, že si teď nemůžeš hrát s tím autem. Teď si s ním hraje Tomík...“), reflektuje slovně vlastní emoce („Teď se zlobím, protože...“), pomáhá verbalizovat jejich potřeby („Ty asi chceš, aby to bylo takhle..., tak zkus říct...“)* (Thorová, 2015, s. 391).

2.2 Socializace

„Předškolní dítě po třetím roce za normálních okolností překračuje hranice svého nejbližšího rodinného kruhu a k vědomí vlastního „já“, tj. k své identitě, přidává nový významný prvek. Vztah k druhým dětem, k svým vrstevníkům, ke své generaci“ (Matějček, 1999, s. 48).

Dítě v tomto věku projevuje velký zájem o společnost druhých dětí. Vrstevnická skupina hraje nesmírně důležitou roli pro socializaci dítěte. Do popředí se dostává mateřská školka, která zprostředkovává nezbytný kontakt s vrstevníky, avšak na dítě působí i ze specificky výchovného hlediska (Hoskovcová, 2006, s. 31).

Nastává důležitá fáze, která dítě připravuje na život ve společnosti z širšího hlediska než je následující nástup do školy. Dítě se musí naučit prosadit, ale také spolupracovat ve své vrstevnické skupině. Pocit rodinné jistoty umožňuje dítěti zvládat nové role a adaptaci na nové prostředí. Socializace a rozvoj osobnosti dítěte probíhá v interakci s jinými lidmi, dítě si díky tomu rozvíjí svoji individualitu. Rozšiřování kontaktů a navazování vztahů mimo rodinu i s jinými lidmi, pomáhá jedinci získat nové zkušenosti, nezbytné pro jeho vývoj. Socializace se neprojevuje pouze vnější změnou chování, ale i vnitřně a to rozvojem prožívání, sebepojetí a sebehodnocení (Vágnerová, 2012, s. 223).

Dle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 93- 94) zahrnuje socializační proces **3 vývojové aspekty**:

- **vývoj sociální reaktivity** - vývoj různých emočních vztahů k lidem v blízkém i vzdáleném okolí,

- **vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací** - jedná se o vývoj norem, které si dítě postupně vytváří na základě příkazů a zákazů, které udělují dospělí,
- **osvojení sociálních rolí** - tímto rozumíme takové vzorce chování a postoje, které se od dítěte očekávají vzhledem k jeho věku, pohlaví a společenskému postavení. Zpravidla jsou tyto vzorce určovány ostatními členy společnosti.

“Z hlediska socializace mohou být děti rozděleny do několika skupin, a to: společenské a přátelské (preferují společnost ostatních před samotou), nespolečenské a samotářské (děti, které jsou raději o samotě, než s ostatními), stydlivé a nesmělé (rády by trávily čas s ostatními, ale neodvažují se k nim přistoupit, protože mají jisté zábrany a strach z odmítnutí) a nakonec děti, které se ostatním úplně vyhýbají (především kvůli špatným zkušenostem z minula, kdy byly příliš mnohokrát odmítnuty.”³(Benson, Haith, 2010, s. 394).

2.3 Předškolní dítě a hra

Vývojové změny dítěte se odráží především ve hře. V tomto období se dítě začíná zapojovat do sdílených aktivit, domáhá se sebeprosazení, ale také se učí přizpůsobovat ostatním.

Hra tvoří významnou úlohu v socializačním procesu dítěte a je hlavní činností dítěte v předškolním období. Hra sama o sobě přináší dítěti uspokojení bez vnějšího uloženého cíle (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 100).

Melgosa a Posse (2003, s. 70 - 71) konstatují, že účelem hry je tělesný rozvoj dítěte. Když dítě skáče, běhá nebo si hraje s míčem, vyvíjejí se velké svaly. Naopak když si dítě hraje např. na šití, vaření nebo maluje prsty, zvyšuje se schopnost malých svalů. Při hře se dítě učí používat nové intelektuální schopnosti, při hře s kostkami, stavebnicí či puzzlemi procvičuje logické, prostorové a vizuální dovednosti. Prostřednictvím hraní si děti mohou nacvičovat role dospělých, vytvářejí si uspokojivé mezilidské vztahy. Hra pomáhá dětem také uvolňovat psychický stres. Předškolní děti se pomocí hry učí, jak vycházet s vrstevníky, nebo respektovat ostatní děti, ale také jak o něco požádat nebo nabídnout druhému pomoc. Hra je největším pomocníkem při zdokonalování jazykových schopností.

---

³ Překlad: Indeed, children can be classified in terms of their dominant social motivation as being sociable (they prefer being with others rather than being alone), as being unsociable (they prefer to be alone rather than with others), as shy (they would like to be with others but do not dare to approach them because of inhibition or an internalized norm for modesty) or as avoidant (they avoid others because of experiences of rejection, without any motivation to approach them).

„Zjednodušeně řečeno, hra poskytuje dítěti prostor pro procvičení si řeči, protože při hře si dítě buď povídá samo pro sebe, nebo mluví s ostatními dětmi. Tento čas, při kterém děti mluví, jim zároveň umožňuje vyzkoušet různá nová slova, zvuky, nebo gramatické struktury které slyšely, ale dosud neměly možnost je použít. Toto přirozené experimentování je známo jako velmi důležitý aspekt pro vývoj řeči u dítěte.“ (Pettito a Marentete in Pinkham, Kaefer, Neuman, s. 20).⁴

Dle Vágnerové (2012, s. 189 - 190) je hra neverbální symbolickou funkcí, která vyjadřuje vlastní interpretaci reality, postojů k sobě samému i ke světu. Vágnerová rozlišuje v předškolním období dva typy her. První je hra symbolická, druhá je hra tématická.

- **Hra symbolická** - předškolnímu dítěti slouží jako prostředek, díky němuž se vyrovnává s realitou, která jej určitým způsobem zatěžuje. Díky symbolické hře se může dítě chovat podle svých představ a problematickou situaci zpracovat, jak samo chce. Např. zvládne svůj strach ze psů, psi ve hře dítě poslouchají a tak se jich nemusí bát.
- **Hra tématická** - dítě si v této hře procvičuje budoucí role a učí se vnímat své osobnostní vlastnosti. Příkladem může být hra na maminku, na tatínka, na lékaře, atd.

---

⁴ Překlad: It could simply be that play affords children the time and gives them the opportunity to practice language. After all, when children are playing, they are usually talking—either to themselves in solitary play or to their playmates. This time spent using language also likely allows them to try out sounds, words, or grammatical structures that they have heard but may not yet have had a chance to use. Children’s natural experimentation with language is known to be an important mechanism for language development.

3 VÝCHOVNÉ METODY

Jako rodiče, vychovatelé či učitelé chceme pro děti jen to nejlepší. Ačkoliv si mnoho lidí myslí, že ve výchově dětí stačí pouze mít rád a myslet to s dětmi dobře, opak je pravdou. Ve jménu lásky nebo dobrého úmyslu dokáže spousta z těchto vychovávajících použít takové metody, které se neslučují s respektem ani lidskou důstojností. Nejen láska, ale právě respekt a úcta k dětem jsou nezbytné v úspěšné výchově. Dospělí často podceňují nebo zapomínají na to, že mají na dítě působit jako jejich vzor. Pokud rodiče chtějí, aby se jejich dítě chovalo a mluvilo slušně, poděkovalo, poprosilo či omluvilo se v určité situaci, musí jít rodiče příkladem a dělat tyto věci hlavně sami. Děti nejlépe naučíme respektu tak, že se sami budeme chovat s respektem (Kopřiva a kol., 2012, s. 5, 18).

Pod pojmem výchovné metody si můžeme představit vědomé postupy, způsoby či úmyslné prostředky, které vedou rodiče k výchovnému cíli. Do této kategorie zařazujeme např. odměny, tresty, příkazy či diskuzi mezi vychovávajícím a vychovávaným (Průcha a kol., 2003, s. 122).

3.1 Odměny

Odměna je pozitivní, motivační působení na dítě. Odměna je pro dítě také následkem nějaké dobře vykonané činnosti, kterou dítě uskutečnilo ze své vlastní iniciativy nebo dobře splnilo předem zadaný úkol (Průcha a kol., 2003, s. 145). Rozlišujeme odměny hmotné (např. nová hračka, sladkost, finanční příspěvek) a odměny sociální (pochvala, uznalý pohled beze slov, pohlazení, kladné hodnocení, úsměv, umožnění oblíbené aktivity, výlet atd.) (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 264).

Působení odměn ve výchově je méně problematické než působení trestů, avšak ani s odměnami to není tak jednoduché, jak by se mohlo zdát. V případě, že dítě odměňujeme, záleží na tom, aby odměna byla přiměřená věku dítěte a taky situaci, za kterou je odměňováno. Morální odměnu považujeme za efektivnější než odměnu materiální. Nadměrné užívání materiálních odměn může narušovat vývoj dítěte (Čáp, Mareš, 2001, s. 254).

Markhamová (2015, s. 258 - 262) také konstatuje, že děti, které jsou často slovně chválené stylem „Krásný obrázek!“ nebo „To se ti moc povedlo!“, často dospívají k názoru, že je jejich výkon neustále hodnocen, a proto se stávají nejistými, bojí se vyjadřovat vlastní názory ze strachu, že nevyhoví požadavkům. Chvála činí děti závislé na posuzování od ostatních. Děti však v jejich životě potřebují pozitivní a nepřetržité ujišťování. Autorka podněcuje, abychom namísto hodnocení formou pochvaly a přidělování nálepek, dali dítěti zpětnou vazbu a ocenili je. To

znamená, že pozitivně ujistíme dítě o jeho vlastní hodnotě i o hodnotě jeho činů a projevíme svoji empatii. V praxi to může vypadat následovně: namísto povrchní pochvaly, která hodnotí: “Jsi hodný kluk, když mi pomáháš nést tu tašku s nákupem.”, projevíme uznání a oceníme dítě osobním sdělením: “Děkuji ti, že jsi mi pomohl s taškou, jsem moc ráda, že mi pomůžeš, když přijdu domů unavená z nákupu.” Dítěti jsme dali najevo svůj pohled, sdělili jsme mu, jaký dopad má jeho chování na nás a poděkovali. Uznání a ocenění dítěti zvyšuje sebedůvěru a je tedy vhodnější než manipulativní a povrchní pochvala.

3.2 Tresty

Tresty ve výchově mohou nabývat různých podob. Trest můžeme chápat jako působení rodiče spojené s jednáním a chováním dítěte, které toto chování hodnotí negativně a často přináší dítěti omezení, nelibost, ale i frustraci. (Čáp, Mareš, 2001, s. 253). Vaníčková dodává, že trestem není jen to co jsme si pro dítě připravili nebo uplatnili, trestem je i zahanbující pocit provinění (Vaníčková, 2004, s. 34). Matějček dodává, že výchovný účinek trestu záleží na prožití tohoto pocitu - pocitu viny. Dítě si tím uvědomuje, že vykonalo nějaký prohřešek, který stojí mezi dobrým vztahem rodiče a jeho samotného. Pokud dítě nenabude pocit provinění, je trest jen pouhým aktem násilí a nemá výchovný smysl (Matějček, 2017, s. 199).

Nejběžnější tresty jsou tresty fyzické (pohlavky, facky, výprasky rukou či různými nástroji) a psychické (křik, zákaz nějaké zajímavé činnosti, nucení vykonat určitý úkol, odpírání lásky nebo kontaktu). Mezi sociálně akceptované tresty u dětí se řadí zvýšení hlasu, křik či plácnutí přes zadek nebo ruce, zákazy různého charakteru (např. televize, počítače). Za nepřijatelné tresty považujeme bití různými nástroji, bití do hlavy, zavírání do sklepa, hrubé nadávání, ponižování nebo také dlouhodobé odpírání jídla, lásky a přízně. Velmi krutým trestem u menších dětí je z pohledu psychologa odmítání rodiče mluvit s dítětem a odmítání držet jej za ruku (Mertin, 2013, s. 31 - 32).

V některých rodinách je používání trestů běžné, pro většinu trestajících rodičů je trestání nejjednodušší cestou jak dosáhnout nápravy, ačkoliv má trest krátkodobý účinek. Avšak ani z dlouhodobého hlediska nepřináší trest rodině nic pozitivního, ve velké míře může narušit vztah rodiče a dítěte (Skládalová, 2015, s. 63). Dle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 266): „*Tělesný trest, zejména silný trest udělovaný často, může vyústit ve skutečné týrání dítěte a může mu způsobit újmu na zdraví.*” U dítěte, které rodiče často přísně trestají může vzniknout riziko, že dítě si tento návyk převezme jako vzor vlastního agresivního chování v jeho budoucím životě.

Každý trest má tři funkce, první napravit škodu - je třeba, aby dítě porozumělo svému provinění a pokud svým chováním způsobilo škodu, měla by být tato škoda trestem nahrazena (např. dítě po sobě zamete vysypané sušenky). Druhou funkcí je zabránit opakování - trest je využíván k nápravě chyby na principu učení ze špatné zkušenosti. Poslední, třetí funkcí je sejmutí pocitu viny - trest, který přichází má za úkol smýt vinu (Vaničková, 2004, s. 34). „*V trestu musí být něco z oné vyšší spravedlnosti, která je obecně platná a kterou provinilec uznává.*” (Matějček, 2017 s. 200).

Průcha a kol. (2003, s. 254) shledávají, že trest má především funkci informační (konstatování nesprávného chování) a motivační (vzbuzuje u dítěte frustraci, pocit neúspěchu).

Kopřiva a kol. (2012, s. 134 - 135) radí, abychom namísto trestání dětí za nějaké nesprávné chování zvolili jinou alternativu, a nechali tak přiměřeně dopadnout přirozené důsledky tohoto nevhodného jednání. Přirozené důsledky přicházejí samy od sebe, aniž by zasáhla jiná osoba. Přirozené důsledky nemusíme vymýšlet, musíme se je naučit vidět a pomoci dítěti, aby je také vidělo a zvládlo na ně reagovat.

3.3 Vysvětlování a komunikace ve výchově

Jedna z úspěšných metod výchovy je vysvětlování. Vysvětlování je dlouhodobý proces, pro většinu rodičů je to těžká cesta výchovy, na níž rodiče musí vynaložit nemalé úsilí, které se ale časem vrátí. Tato složitější metoda výchovy rodičům zabere mnohem více času, dá s dětmi také více práce a nejen to, rodiče potřebují velkou dávku trpělivosti, avšak z dlouhodobého hlediska je efektivnější a pozitivnější. Aby dítě pochopilo, co se mu snažíme vysvětlit, musíme s ním mluvit jako s dítětem, ne jako s dospělým. Důležité je vysvětlovat dětem z jejich pohledu a jejich řečí. Ještě důležitější je upřímnost, pokud něco řekneme, měli bychom to dodržet, nelhat a říkat pravdu. Za čas si dítě uvědomí, že co říkáme, je pravdivé. A to je ta správná cesta jak si s dítětem vytvořit vzájemnou důvěru (Výchova dětí metodou vysvětlování, Jiří Samuel, online).

Neméně důležitý je ve výchově způsob, jakým s dítětem komunikujeme. Rodiče ve své komunikaci využívají způsoby, které mohou být neefektivní, ale také efektivní. Následně si tyto komunikační způsoby představíme.

Neefektivní komunikační způsoby

Velmi rozšířený způsob komunikace mezi rodiči. Rodiče, které tyto způsoby používají to myslí s dětmi dobře, rodičům tento způsob komunikace naskočí automaticky, ale v podvědomí si rodiče

spíše chtějí ulevit od vlastních emocí. Ačkoliv jsou tyto postupy považovány za neúčinné, mnozí rodiče je stále používají. Otázkou je proč.

Hlavním důvodem je přenos z dětství. Druhým důvodem je emoční stav rodiče, ve kterém se právě nachází. Rodič je většinou ovlivněný nějakou negativní emocí, která mu brání uvažovat a chovat se s nadhledem. Posledním důvodem, proč rodiče ve výchově využívají neefektivní komunikaci je, že neznají jiný způsob, jak s dítětem mluvit. Rodiče, kteří svým dětem sdělují své požadavky, ale nesetkají se s výsledkem, který očekávají, si musí uvědomit, že není jedno jak co říkáme (Kopřiva a kol. 2012, s. 23 - 25).

Pro přehled si uvedeme některé z používaných neefektivních způsobů, které rodiče ve své výchově uplatňují.

1. **Výčitky a obviňování** - Ty zase...! Kdybys aspoň...!
2. **Moralizování** - Měl by sis uvědomit...!
3. **Kritika** - To jsi udělal špatně...!
4. **Citové vydírání** - Kvůli tobě...!
5. **Varování a zákazy** - Nedělej to, nebo...!
6. **Negativní scénáře** - Jednou z tebe vyroste...!
7. **Nálepkování** - Ty jsi takový...!
8. **Pokyny** - Udělej...!
9. **Rozkazy** - Okamžitě udělej...!
10. **Výhružky** - Běda, jestli...!
11. **Křik**
12. **Srovnávání** - Po dívej se na...! Vem si příklad z...!
13. **Poukazování na vlastní zásluhy** - Já pro tebe..., a ty...!
14. **Řečnické otázky** - Copak ty nechceš...?
15. **Urážky** - Ty jsi ale...!
16. **Shazování a ironie** - Teď ses teda vyznamenal...!

Většina z těchto způsobů je spojena s negativními emocemi a téměř vždy s pocitem nízké hodnoty ze strany dítěte.

Efektivní komunikační způsoby

Pro srovnání si uvedeme některé efektivní komunikační způsoby, které mohou ty neefektivní nahradit. „Nabízené dovednosti představují skutečně účinné a praxí vyzkoušené nástroje ve výchově i vzdělávání - doma i na všech stupních škol, mateřskými počínaje.“ (Kopřiva a kol. 2012, s. 50)

1. **Popis** - Vidím, že... (mluvíme o tom, co vnímáme, aniž bychom posuzovali).
2. **Sdělení** - Je potřeba..., Pomůže když...(zabývá se situací a nehodnotí osobu).
3. **Vlastní vyjádření potřeb** - Pomohlo by mi..., Očekávám...(informace, která dává najevo, co potřebujeme a očekáváme).
4. **Možnost volby** - Uděláš to tak nebo tak...? (vyjmenování dvou i více konkrétních možností, výběr musí být přijatelný pro obě strany).
5. **Dvě slova** - Petříku, ruče...(oslovení a upozornění co je třeba).
6. **Prostor pro spoluúčast** - Co si o tom myslíš...? Co s tím uděláme...? (přibírání dítěte ke spoluúčasti na řešení, či rozhodování o věcech, které se ho také týkají) (Kopřiva a kol. 2012, s. 23 - 25, 50 - 74).

K efektivní komunikaci také patří pár zásad, které bychom neměli opomenout. Máme na mysli oční kontakt, naslouchání a soustředění na řečníka. Příkazy, moralizování a skákání do řeči obvykle vedou konverzaci k zániku. Rodiče by měli mluvit srozumitelně a ověřit si, jestli si s dítětem navzájem rozumí. Velkou roli v komunikaci hraje řeč těla a tón hlasu. Rodiče by měli mít v komunikaci s dítětem na paměti dvě důležitá slova: neironizovat a nezesměšňovat (Skládalová, 2015, s. 55 - 56).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V předešlých kapitolách jsme se zaměřili na vymezení teoretických východisek, nyní si představíme vlastní výzkum, který se zaměřuje na výchovu a výchovné metody v rodinách s dětmi předškolního věku, kteří žijí v Jihomoravském kraji.

Praktická část práce si klade za cíl nahlédnout do rodin s dětmi v předškolním věku v Jihomoravském kraji a zjistit, jaké výchovné metody upřednostňují rodiče dětí předškolního věku.

4.1 Výzkumný problém

Bakalářská práce se zaměřuje na metody, které si rodiče volí při výchově svých dětí. Výzkumným problémem je v první řadě volba výchovných metod, které rodiče ve výchově užívají. Tyto metody ve většině případů ovlivňují celý budoucí život dítěte. Pomocí deskriptivního výzkumu jsme zjišťovali situaci v rodinách dětí předškolního věku, kteří žijí v Jihomoravském kraji. Výzkum jsme prováděli pomocí kvantitativního výzkumu. Dotazníky byly rozdány rodičům dětí předškolního věku, kteří žijí v Jihomoravském kraji.

Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké výchovné metody upřednostňují rodiče dětí předškolního věku?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jak vnímají rodiče svoji výchovu a chtějí by rodiče ve své výchově něco změnit?
2. Jaké priority mají rodiče ve výchově?
3. Opírají se rodiče ve výchově o odbornou literaturu, případně jakou volí?
4. Jaké odměny a tresty rodiče ve výchově nejčastěji používají?

4.2 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

Hlavní cíl, který jsme si stanovili, byl zjistit, jaké metody výchovy upřednostňují rodiče dětí předškolního věku. Hlavnímu cíli odpovídá v dotazníku otázka č. 7.

Dílčí výzkumné cíle:

Na základě hlavního cíle jsme si stanovili následující dílčí cíle.

1. Zjistit, jak rodiče vnímají svoji výchovu a zda by ve své výchově chtěli něco změnit.
2. Zjistit, jaké priority mají rodiče ve výchově.
3. Zjistit, jestli se rodiče ve výchově opírají o odbornou literaturu a jakou volí.
4. Zjistit, jaké odměny a tresty ve výchově rodiče nejčastěji používají. Zjistit, jaký postoj rodiče zastávají k tělesným trestům.

4.3 Předvýzkum

Před samotným vlastním výzkumem jsme provedli na malém vzorku respondentů předvýzkum. Cílem předvýzkumu je zjistit, zda výzkumný nástroj funguje a jak funguje. Nejčastěji si pokládáme tyto otázky: Rozuměli respondenti pokynům, které jsme zadali? Rozuměli otázkám v dotazníku? Jsou oslovené osoby ochotné zúčastnit se výzkumu a použít dotazník? Trvá práce v terénu tak dlouho, jak jste plánovali? Dají se sesbírané informace správně vyhodnotit? (Gavora, 2000, s. 69).

Jak jsme již uvedli výše, malému množství respondentů (10) jsme rozdali zkušební verzi dotazníků, abychom zjistili, jestli jsou uvedené otázky v dotazníku srozumitelné, zda jsou pokyny k vyplnění jasné a otázky správně položené. Po uskutečnění předvýzkumu jsme ve zkušební verzi dotazníku jednu otázku odstranili a otázku č. 8 upravili.

4.4 Metoda sběru dat

S ohledem na stanovené výzkumné cíle, jsme zvolili kvantitativní výzkum.

Jako metoda sběru dat byl zvolen dotazník. Dotazník obsahuje celkem 19 položek, z nichž je 9 otázek uzavřených, 4 otázky jsou otevřené, 3 otázky jsou polootevřené a 3 otázky jsou škálové. V úvodu dotazníku byli respondenti seznámeni se záměrem výzkumu a byli také ubezpečeni o naprosté anonymitě. V úvodu samotného dotazníku jsme také uvedli podmínku, že respondent musí být obyvatelem Jihomoravského kraje. Při tvorbě dotazníku jsme se inspirovali u autorky Zlatice Bakošové, která se ve svém díle Sociálna pedagogika ako životná pomoc, zabývala výzkumem výchovy dětí.

Výzkum probíhal v březnu 2020, kdy jedna část dotazníků byla rodičům distribuována osobně nebo prostřednictvím druhé osoby. Druhá část respondentů byla oslovena elektronicky, prostřednictvím sociální sítě Facebook. Osloveným přátelům a známým byl prostřednictvím zprávy odeslán odkaz, na němž mohli dotazník vyplnit online.

Odkaz na dotazník je <https://www.surveio.com/survey/d/J2B8D2O3A6A2O4F1T>.

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořili rodiče dětí předškolního věku, kteří žijí v Jihomoravském kraji. Rodiče byli vybráni na základě záměrného výběru. Celkem bylo osloveno 116 respondentů. Nazpět jsme získali celkem 101 vyplněných dotazníků tj. 87%.

Z celkového počtu získaných dotazníků jsme 21 dotazníků museli vyřadit, protože nesplňovaly podmínky, které jsme stanovili. Zůstalo nám tedy 80 správně vyplněných dotazníků, z toho 45 dotazníků v tištěné verzi a 35 dotazníků v online verzi.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V následující kapitole budeme prezentovat data, která jsme získali prostřednictvím dotazníků. Základní utřídění dat dotazníků v tištěné verzi jsme provedli pomocí čárkovací metody. Následně jsme veškerá data zpracovali v programu Microsoft Excel a vyhotovili jsme grafy a tabulky.

5.1 Sociodemografické údaje

V otázce č. 1 jsme se tázali respondentů na jejich pohlaví. Z výsledků vyplývá, že dotazník správně vyplnilo celkem 62 žen a 18 mužů, což znázorňuje Tabulka 2.

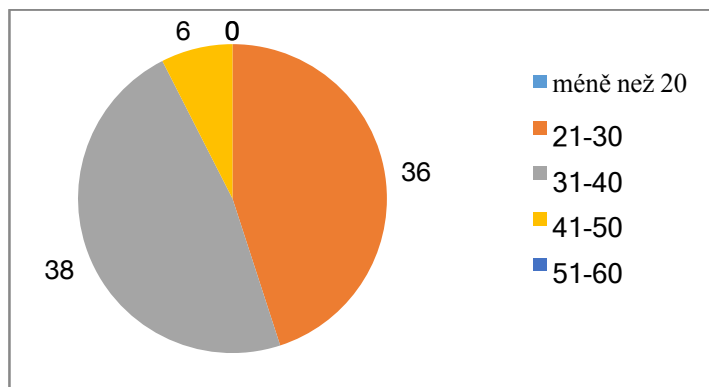
Tabulka 2 Rozložení respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženy	62	77,5 %
Muži	18	22,5 %
Celkem	80	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

V otázce č. 2 jsme se tázali na věk respondentů, který je znázorněný v Grafu 1. Nejpočetnější skupinou, která dotazník vyplňovala, byli rodiče ve věku 31 - 40 let, tuto kategorii obsáhlo 38 (47,5 %) respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byli rodiče ve věku 21 - 30 let s počtem 36 (45 %). Nejmenší skupinou respondentů s počtem 6 (7,5%) byli rodiče ve věku 41-50 let. Ve výzkumu jsme neměli žádné respondenty, kteří by byli mladší než 20 let anebo starší 50 let.

Graf 1 Věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

V otázce č. 3 jsme se zajímali, zda respondenti vychovávají alespoň jedno dítě, které je v předškolním věku. Tato otázka nám měla zajistit, že dotazník bude vyplňovaný správnou skupinou rodičů. V případě této otázky položku *ano* vyplnilo 80 rodičů, což je 100%. Tuto položku jsme dále ověřovali v otázce č. 6, kdy jsme se ptali konkrétně na věk vychovávaných dětí.

Otázka č. 4 Kolik dětí vychovááte?

V otázce č. 4 jsme se pro zajímavost ptali na počet dětí, které respondenti vychovávají. Z tabulky lze vyčíst, že více jak polovina respondentů 42 (52,5%) vychovává 2 děti. Celkem 33 (41,25%) respondentů vychovává 1 dítě. 4 (5%) respondenti vychovávají 3 děti a 1 (1,25%) vychovává celkem 4 děti.

Tabulka 3 Počet vychovávaných dětí

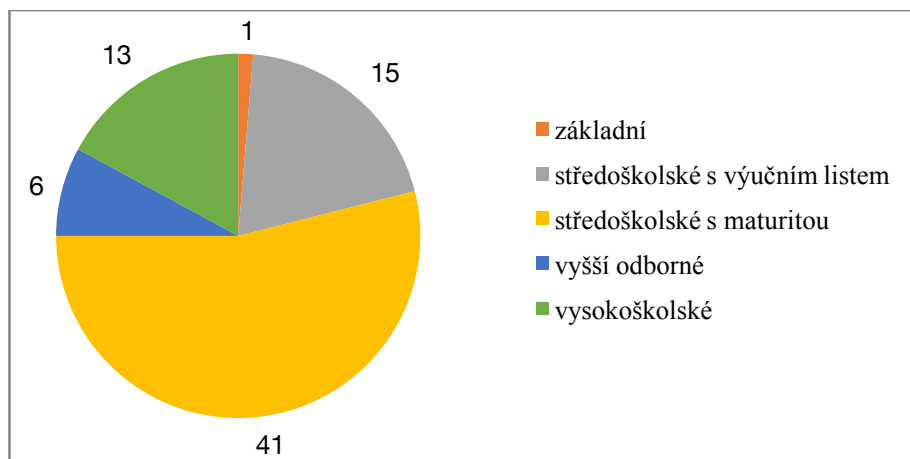
Počet dětí	Počet rodičů absolutní četnost	Relativní četnost
1	33	41,25 %
2	42	52,5 %
3	4	5 %
4	1	1,25 %
Celkem	80	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 5 Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Cílem otázky č. 5 bylo zjistit, jaké je dosažené vzdělání respondentů. Ze získaných dat nám vyplynulo, že více jak polovina respondentů 41(51,25%) má vzdělání středoškolské s maturitou. Vzdělání středoškolské s výučním listem má 15 (18,75%) respondentů. Respondentů s vysokoškolským vzděláním bylo v našem výzkumu 13 (16,25%). Vyšší odborné vzdělání má 6 (7,5%) respondentů a pouze 1 (1,25%) respondent má základní vzdělání.

Graf 2 Dosažené vzdělání

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 6 Kolik let je Vašemu dítěti, dětem?

Otázka č. 6 pro nás byla kontrolní otázkou. Zjišťovali jsme, jaký je věk vychovávaných dětí, abychom si ověřili otázku č. 3. Z této otázky vyplynulo, že nejvíce respondentů 30 vychovává děti ve věku 4 let. Naopak nejméně respondentů 5 vychovává dítě ve věku 7 let.

Tabulka 4 Věk vychovávaných dětí

Věk dítěte	Počet rodičů
3	26
4	30
5	17
6	18
7	5

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

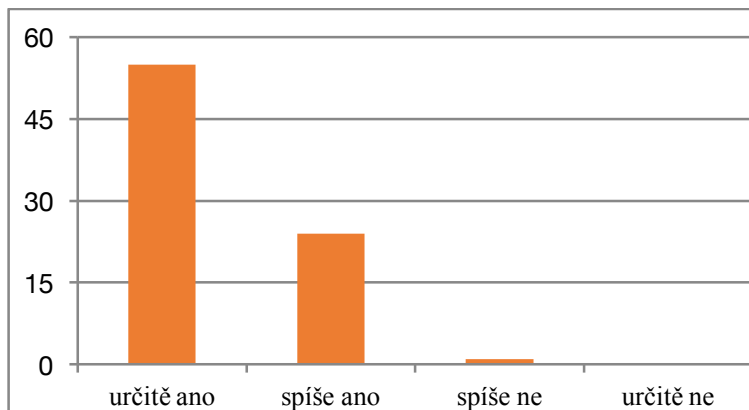
5.2 Uplatňované metody ve výchově

Otázka č. 7 Ve výchově svého předškolního dítěte uplatňují:

Následující otázka si kladla za cíl zjistit, jaké metody upřednostňují rodiče dětí předškolního věku. Tato otázka obsahovala dohromady 11 výchovných metod. Úkolem rodičů bylo u každé z položek označit možnost *určitě ano/ spíše ano* nebo *spíše ne/ určitě ne*, podle toho, zda danou metodu ve své výchově uplatňují.

První položkou v sedmé otázce bylo napomenutí. Z výsledků jsme zjistili, že celkem 79 respondentů zvolilo kladnou odpověď. Z toho 55 (68,75%) respondentů zvolilo možnost *určitě ano* a 24 (30%) zvolilo *spíše ano* a ve své výchově napomenutí uplatňuje. Pouze 1 (1,25%) respondent zvolil možnost odpovědi *spíše ne*.

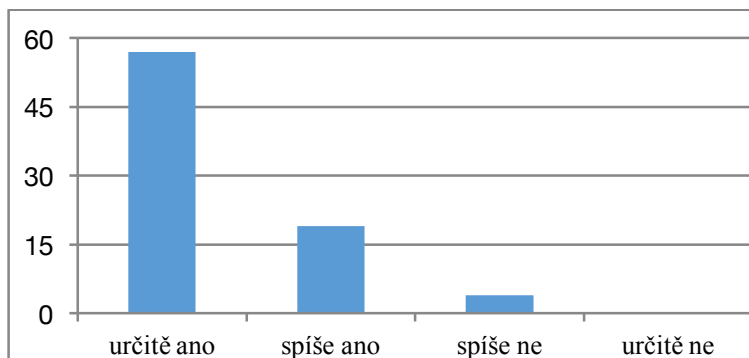
Graf 3 Napomenutí

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Druhou položkou byla domluva. Domluvu využívá 57 (71,25%) respondentů, jež zvolilo možnost *určitě ano*, *spíše ano* zvolilo 19 (23,75%). Zápornou odpověď *spíše ne* zvolilo celkem 4 (5%).

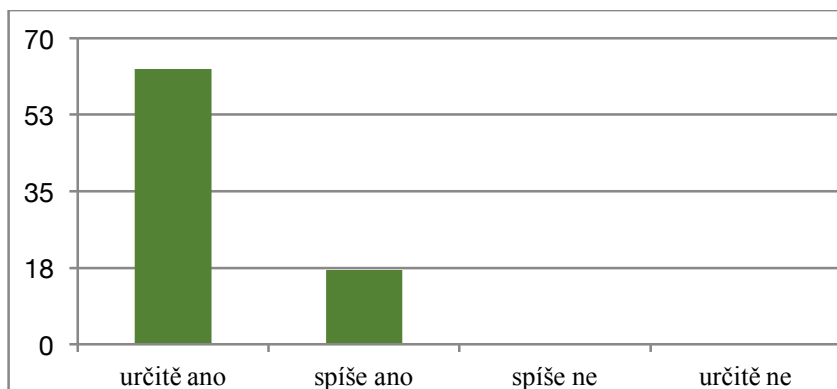
Graf 4 Domluva

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Vysvětlování jakožto třetí položku kladně označilo celkem 80 respondentů. Z toho 63 (78,75%) uvedlo *určitě ano* a *spíše ano* 17 (21,25%). Žádný z respondentů neoznačil tuto možnost záporně.

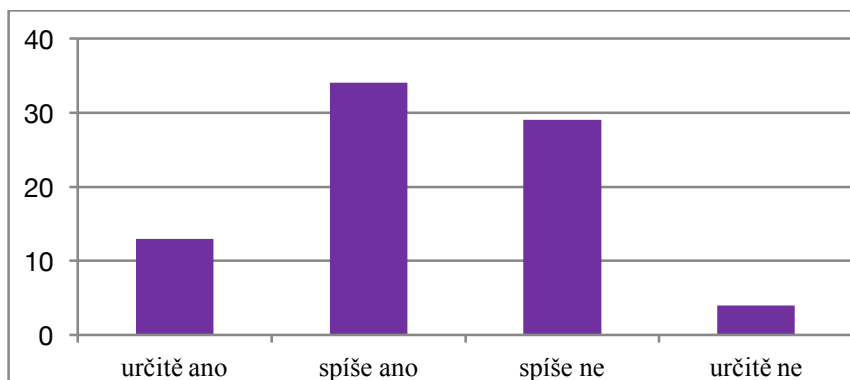
Graf 5 Vysvětlování

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Čtvrtá položka byla přikazování. Celkem 47 respondentů odpovědělo kladně. *Určitě ano* zvolilo 13 (16,25%) respondentů, *spíše ano* 34 (42,5%). Záporně tedy odpovědělo 33 respondentů, z toho 29 (36,25%) uvedlo možnost *spíše ne*, a možnost *určitě ne* 4 (5%).

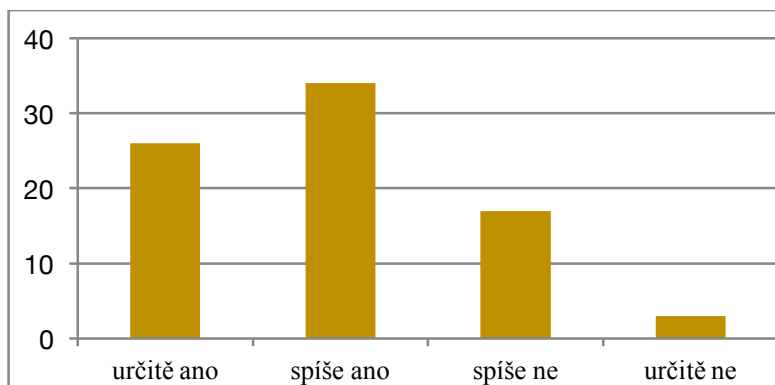
Graf 6 Přikazování

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Pátou položkou byl přirozený důsledek. Celkem 60 respondentů ve své výchově uplatňuje přirozený důsledek. *Určitě ano* označilo 26 (32,5%) respondentů a *spíše ano* 34 (42,5%). Negativně odpovědělo celkem 20. Z toho 17 (21,25%) *spíše ne* a *určitě ne* 3 (3,75%).

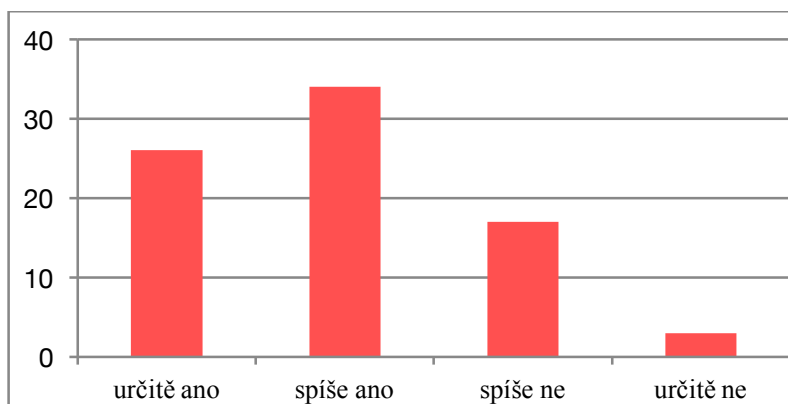
Graf 7 Přirozený důsledek

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Šestou položkou byly odměny. Nadpoloviční většina ve své výchově uplatňuje odměny. *Určitě ano* si vybralo 14 (17,5%) respondentů. *Spíše ano* 49 (61,25%). Pouze 16 rodičů ve výchově svých dětí odměny nevyužívá, 15 (18,75%) respondentů uvedlo *spíše ne* a 1 (1,25%) respondent *určitě ne*.

Graf 8 Odměny

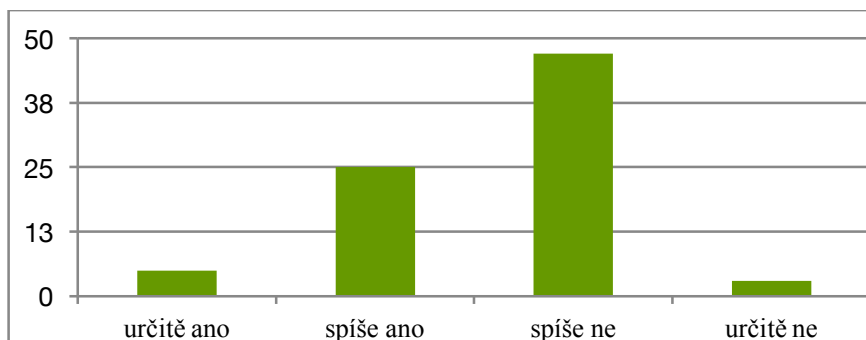

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Sedmou položkou v naší otázce byly tresty. Z výzkumu jsme se dozvěděli, že celkem 50 respondentů zastává záporný postoj k využívání trestů ve své výchově. Největší počet 47 (58,75%) označilo možnost *spíše ne* a *určitě ne* 3 (3,75%). Dále uvedlo 25 (31,25%) respondentů odpověď *spíše ano* a *určitě ano* 5 (6,25%).

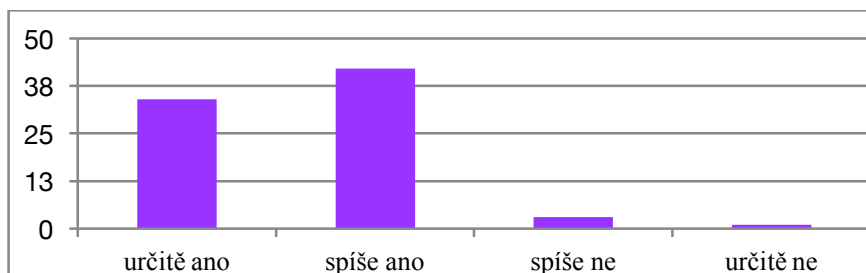
Graf 9 Tresty

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Osmou položkou byla efektivní komunikace. Z výsledků je patrné, že největší počet respondentů využívá efektivní komunikaci jako výchovnou metodu. 42 (52,5%) označilo *spíše ano* a 34 (42,5%) *určitě ano*. Záporně se k efektivní komunikaci staví pouze 4 respondenti. 3 (3,75%) z nich uvedli *spíše ne* a *určitě ne* pouze 1 (1,25%).

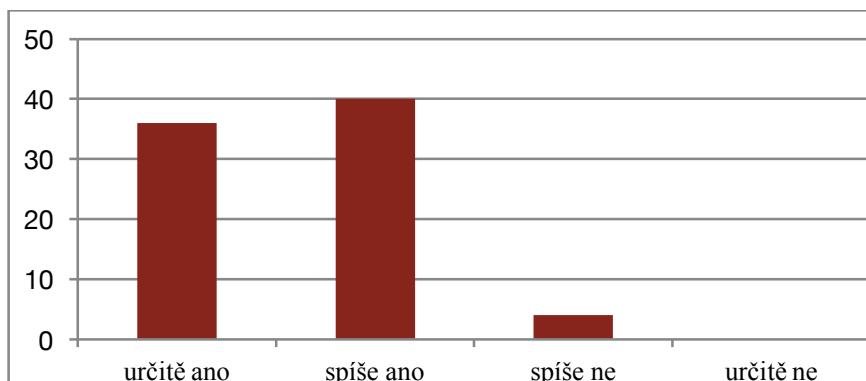
Graf 10 Efektivní komunikace

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Devátou položkou bylo ocenění. Téměř většina respondentů odpověděla kladně. Polovina dotázaných respondentů 40 (50%) označila možnost *spíše ano* a 36 (45%) *určitě ano*. Pouze 4 (5%) uvedli možnost *spíše ne*.

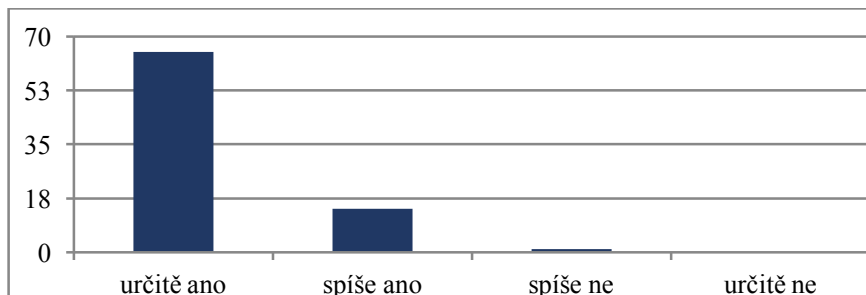
Graf 11 Ocenění

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Předposlední, desátou položkou bylo povzbuzení. Z výsledků zjišťujeme, že nejvíce respondentů 65 (81,25%) uvedlo možnost *určitě ano*. 14 (17,5%) zvolilo možnost *spíše ano*. *Spíše ne* uvedl 1 (1,25%) respondent.

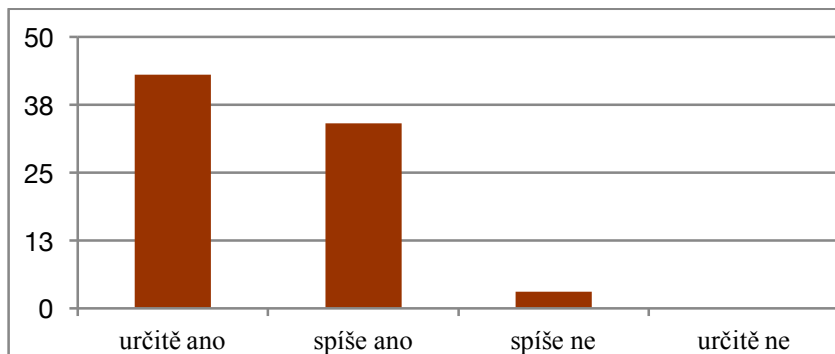
Graf 12 Povzbuzení

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Poslední, jedenáctou položkou byla výchova příkladem. Jít ve výchově příkladem je důležité pro celkový počet 77 respondentů. Z celkového počtu kladně označených možností celkem 43 (53,75%) vybralo možnost *určitě ano*. 34 zvolilo *spíše ano*. Záporně *spíše ne* odpověděli 3 (3,75%) respondenti.

Graf 13 Výchova příkladem

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

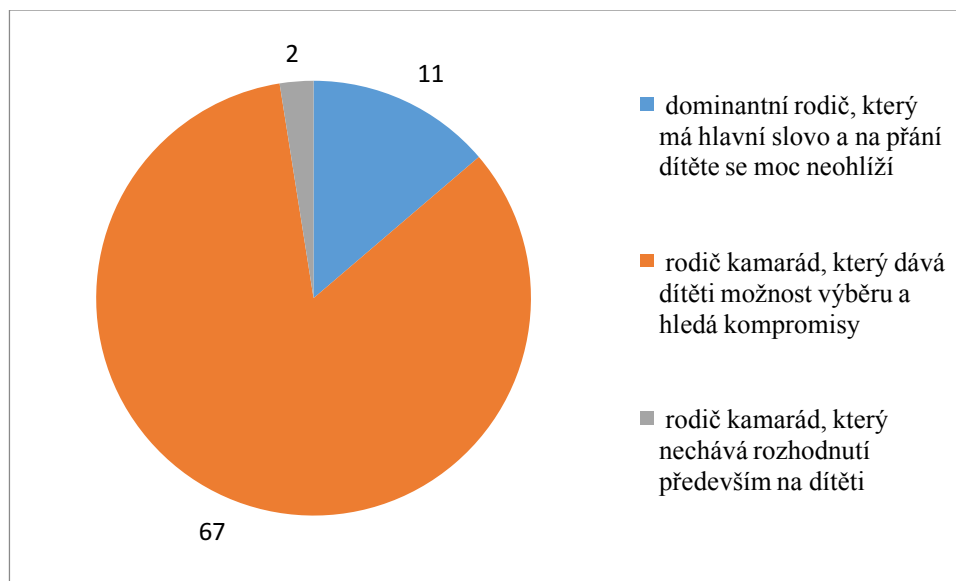
5.3 Způsob výchovy rodičů

Otázka č. 8 Která charakteristika Vás jako rodiče nejvíce vystihuje?

Otázka č. 8 si kladla za cíl zjistit, jakým způsobem rodiče vychovávají svoje děti. Ze získaných dat nám vyplynulo, že největší počet respondentů vidí svoji výchovu jako demokratickou. Možnost B *rodič kamarád, který dává dítěti možnost výběru a hledá kompromisy*, označilo 67

(83,75%) rodičů. Možnost A *dominantního rodiče, který má hlavní slovo a na přání dítěte se moc neohlíží*, a v našem výzkumu zastupoval rodiče s autoritativní výchovou, zaznamenalo 11(13,75%) rodičů. Pouze 2 (2,5%) respondenti si vybrali variantu C *rodič kamarád, který nechává rozhodnutí především na dítěti*, a v našem výzkumu zastává liberální výchovu. Demokratická výchova je v dnešní době velice vyhledávaným způsobem výchovy.

Graf 14 Způsob výchovy

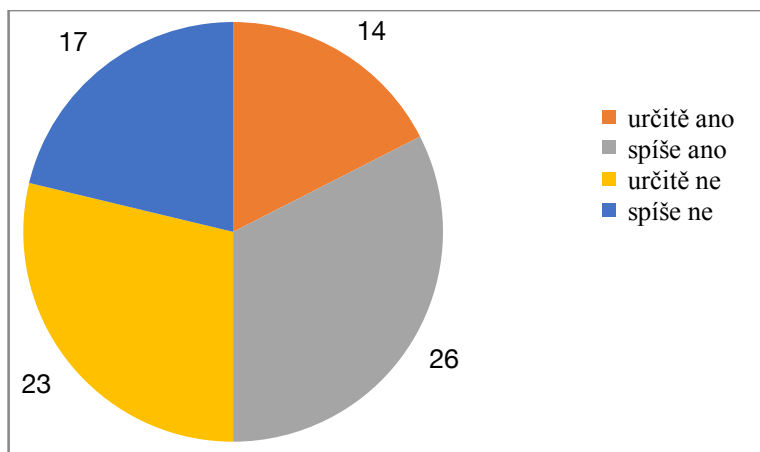
Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

5.4 Změny ve výchově

Otázka č. 9 Uvažoval/a jste o tom, že byste ve své výchově něco změnil/a?

Otázka č. 9 si kladla za cíl zjistit, zda jsou rodiče se svou výchovou spokojeni, nebo by naopak rádi něco změnili. Ze získaných dat zjišťujeme, že respondenti se rozdělili na dvě stejné části. Polovina respondentů uvažovala o tom, že ve výchově udělá změnu. Možnost *určitě ano* si vybralo 14 (17,5%) respondentů. Možnost *spíše ano* zvolilo 26 (32,5%) respondentů. Stejná část respondentů nevažovala o tom, že by ve své výchově něco změnila. Možnost *spíše ne* označilo 17 (21,25%) rodičů a možnost *určitě ne* 23 (28,75%) rodičů.

Graf 15 Úvaha o změně ve výchově

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 10 Co byste chtěl/a změnit ve výchově?

V předchozí otázce jsme se dotazovali respondentů, zda uvažovali o tom, že by ve výchově svých dětí udělali změnu. Respondenti, kteří zvolili odpověď *určitě ano* nebo *spíše ano*, měli v otázce č. 10 napsat, čeho by se změna týkala. V následující tabulce si pro přehled uvedeme odpovědi respondentů. Nejčastěji opakované slovo byla *důslednost*, kterou uvedlo 10 respondentů. Více rodičů by tedy ve výchově chtělo být důslednější, než bylo dosud. Druhou nejčastější variantou bylo *méně křiku/nekřičet*. Celkem 5 respondentů by chtělo ve vypjatých situacích omezit křik, celkem 4 respondenti by rádi měli více *trpělivosti* a 3 respondenti by chtěli *být klidnější*.

Tabulka 5 Změny, které by rodiče ve výchově dětí chtěli provést

zlepšit komunikaci, více dohod s dětmi
zpracovat na tvořivosti, kreslení, více pohybových aktivit a méně TV
více se věnovat dětem
více poslouchat co dítě chce
více naslouchat svému dítěti
více komunikovat s dětmi
více efektivní komunikace a více trpělivosti
stát si za svým rozhodnutím a nepolevit

stát si za svým
respekt
od malička bych dětem tolik všechno nedovolovala
nikdy nekřičet
nerozmazlovat a nekupovat vše co chtějí
nepoužívat tělesné tresty
některé situace řešit více v klidu (nevybuchnout)
nekřičet
někdy jsem až moc přísná a pak mě to samotnou mrzí
méně křiku více vysvětlení
chtěla bych být více trpělivá a nekřičet na dítě (např. když neposlouchá)
chtěla bych být klidnější a lépe zvládat situace, tolik na dítě nekřičet
hledat méně kompromisů a být přísnější
důslednost
dříve začít ukazovat co ano a co ne
dítěti více naslouchat a věnovat se mu
dělat více kompromisy
být více trpělivá
být méně vážná a více něco vysvětlovat
být důraznější

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

5.5 Priority ve výchově

Otázka č. 11 Jaké priority ve výchově svého dítěte preferujete?

Otázka č. 11 si kladla za cíl, zjistit, jaké priority upřednostňují rodiče ve výchově svých dětí. Respondenti měli za úkol přiřadit na škále hodnotu 1 - 5 ke každé položce podle důležitosti.

Hodnota 1 znamenala nejméně důležité, hodnota 5 znamenala nejvíce důležité. Ze získaných dat vyplynulo, že největší důležitost přikládají respondenti možnosti *vychovat dobrého člověka*, přiřadili jí průměrnou hodnotu významu 4,76. Druhým nejdůležitějším ve výchově pro respondenty bylo *vytvořit příjemnou atmosféru v rodině*, přiřadili jí průměrnou hodnotu 4,71. Naopak nejmenší důležitost s hodnotou významu 4,21 přikládají rodiče možnosti *vést dítě k poslušnosti*.

Tabulka 6 Priority ve výchově

Priority ve výchově	Ø
vést dítě k poslušnosti	4,21
vychovat dobrého člověka	4,76
vytvořit příjemnou atmosféru v rodině	4,71
vést dítě k zodpovědnosti	4,6
vychovat samostatné dítě	4,5
vychovávat dítě s respektem a důvěrou	4,47
vychovat sebevědomé dítě	4,4

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

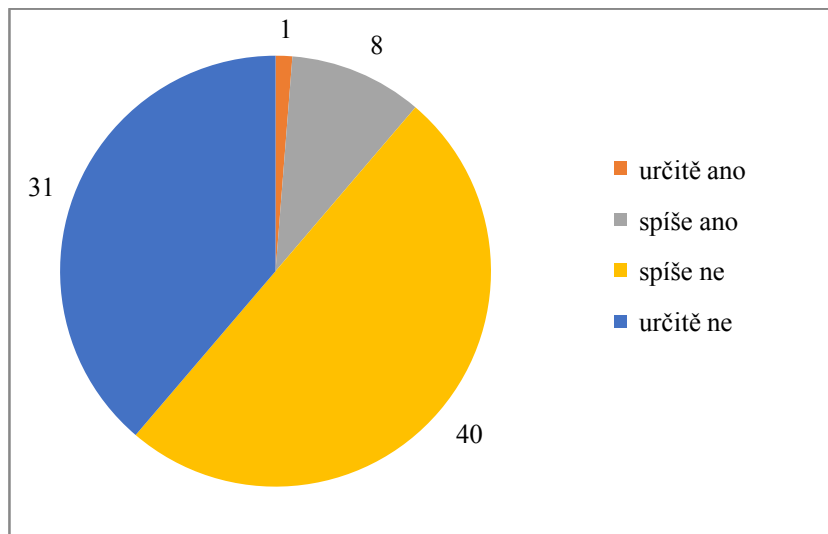
5.6 Literatura a informace o výchově

Otázka č. 12 Řídíte se ve výchově odbornou literaturou?

Cílem otázky č. 12 bylo zjistit, jestli se rodiče ve výchově řídí odbornou literaturou. Z grafu můžeme vypočítat, že větší část respondentů odpověděla negativně a ve výchově svých dětí se odbornou literaturou neřídí. Možnost *spíše ne* zvolilo 40 (50%) respondentů, možnost *určitě ne* 31 (38,75%) respondentů. O odbornou literaturu se tedy ve výchově opírá pouze 9 (11,25%) respondentů, z nichž 1 (1,25%) zvolil možnost *určitě ano*, a 8 (10%) respondentů zvolilo možnost *spíše ano*.

Učiníme - li porovnání volby respondentů v této položce vzhledem k jejich pohlaví, zjistíme, že kladnou odpověď nám potvrdilo 8 žen a 1 muž. Častěji tedy po odborné literatuře ve výchově sáhnou ženy než muži.

Graf 16 Odborná literatura ve výchově

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 13 Uveďte název odborné knihy, která pro Vás ve výchově měla největší přínos.

V předešlé otázce jsme od respondentů zjišťovali, jestli se ve výchově opírají o odbornou literaturu. Nyní si představíme literaturu, která měla alespoň pro malou část respondentů ve výchově největší přínos. Z tabulky vyplývá, které tituly byly pro respondenty ve výchově důležité. Kniha *Vychováváme děti a rosteme s nimi* byla zmíněna dvěma respondenty.

Tabulka 7 Odborná literatura

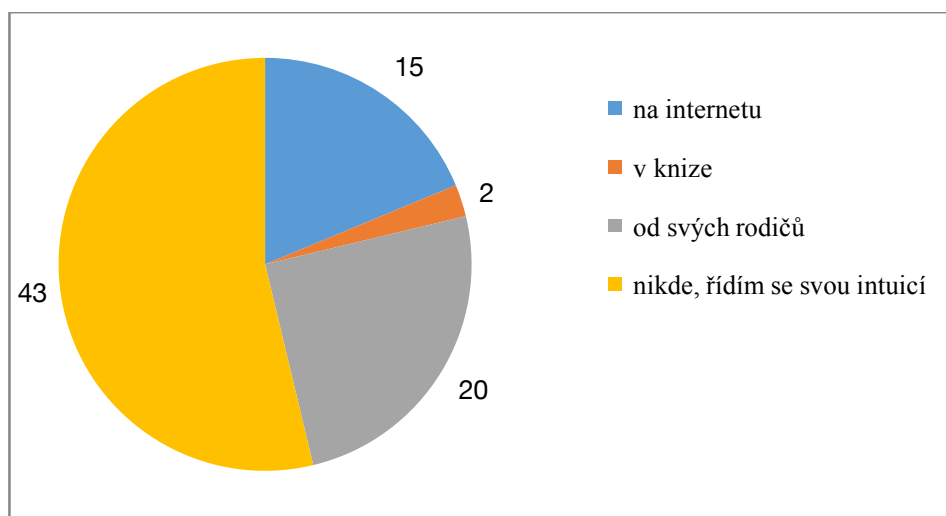
Odborná literatura
Tajemství výchovy šťastných dětí
Vychováváme děti a rosteme s nimi
Respektovat a být respektován
Jsi tam brácho?
Aha rodičovství
Informatorium
Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte
Výchova bez poražených

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 14 Kde získáváte nejčastěji informace o výchově?

V otázce č. 14 nás zajímalo, odkud získávají respondenti nejčastěji informace, které uplatňují při výchově. Největší skupina respondentů s celkovým počtem 43 (53,75%) odpověděla, že nezískává informace *nikde* a nejčastěji se *řídí svou intuicí*. Druhá největší skupina respondentů 20 (25%) získává informace *od svých rodičů*. 15 (18,75%) respondentů získává nejčastěji informace o výchově *na internetu* a pouze 2 (2,5%) respondenti míří pro informace nejčastěji *do knih*.

Graf 17 Získávání informací o výchově

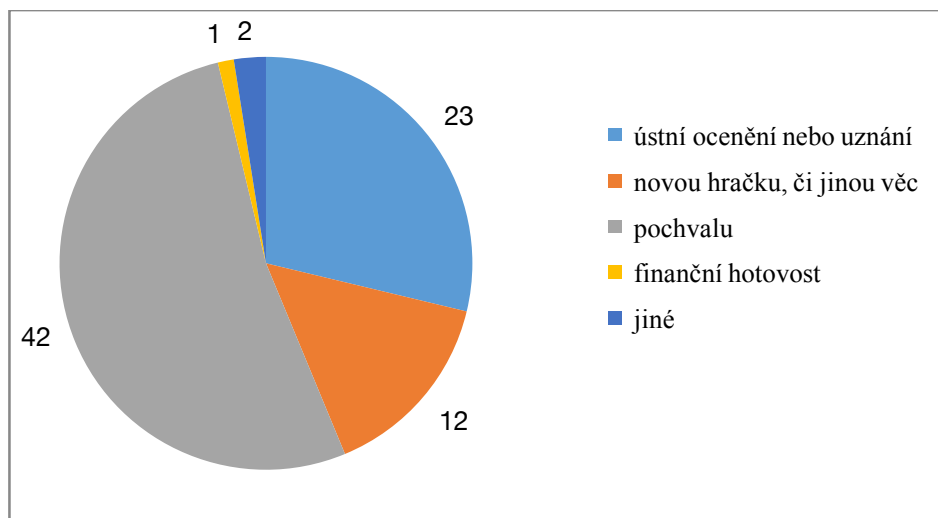
Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

5.7 Odměňování ve výchově**Otázka č. 15 Chcete - li své dítě odměnit, jakou formu nejčastěji zvolíte?**

Otázka č. 15 zjišťuje, jakou formu nejčastěji respondenti zvolí, pokud chtějí své děti odměnit. Z výsledků můžeme zjistit, že nejčastější formou odměny je pochvala, kterou zvolilo celkem 42 (52,5%) respondentů. Ústní ocenění nebo uznání zvolilo 23 (28,75%) respondentů. Hmotnou věcí odměňuje své děti 12 (15%) respondentů. Finanční hotovost zvolil 1 (1,25%) respondent. Pouze 2 (2,5%) respondenti zvolili *jiné*. Jinou možností byla pro prvního respondenta *sladkost* a druhý respondent uvedl: „*když se prckovi něco povede, tak poskakujeme, tleskáme a nadšeně křičíme*”.

Graf 18 Odměny ve výchově

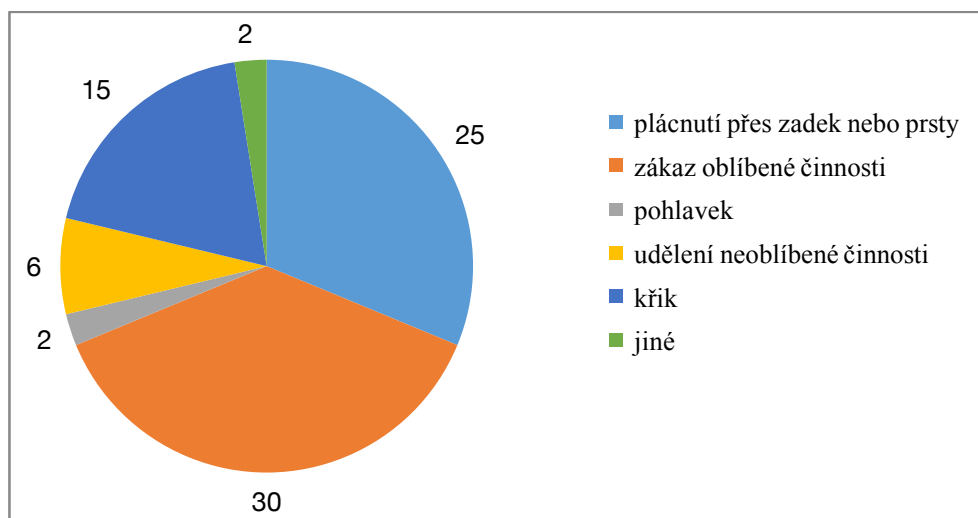
Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

5.8 Trestání ve výchově

Otázka č. 16 Jste - li nuceni své dítě potrestat, jakou formu nejčastěji zvolíte?

Následující otázka měla za cíl zjistit, jakou formu nejčastěji zvolí rodiče, pokud jsou nuceni své dítě potrestat. Ze získaných dat vyplynulo, že nejvíce respondentů 30 (37,5%) zvolí *zákaz oblíbené činnosti*, *plácnutí přes zadek nebo prsty* zvolilo 25 (31,25%) respondentů. *Křikem* trestá své děti celkem 15 (18,75%) respondentů. 6 (7,5%) respondentů své děti potrestá *udělením neoblíbené činnosti*. 2 (2,5%) respondenti zvolili jinou možnost, první respondent místo trestu požaduje po svém dítěti *vysvětlení*, druhý respondent si zvolil místo trestu formu *zastrašení* a uvedl: „*šeptám hlasem démona, to je totiž fakt děsivé*”.

Graf 19 Tresty ve výchově

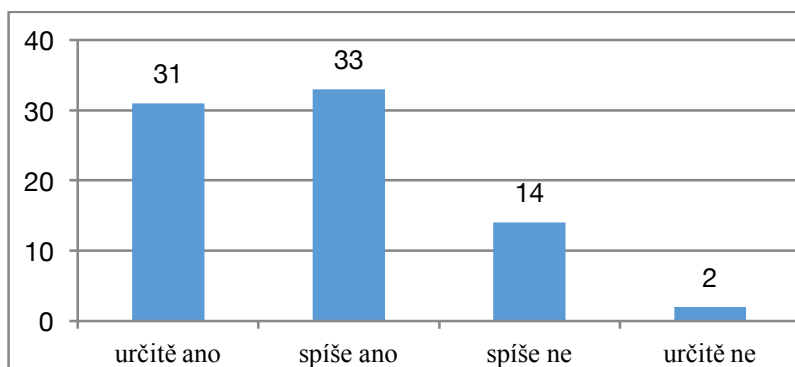
Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 17 Jsou pro Vás následující formy tělesného trestu přijatelné?

V následující otázce respondenti odpovídali na otázku, jejímž úkolem bylo zjistit, které formy tělesného trestu jsou pro rodiče přijatelné a které nikoliv. Respondenti měli vyjádřit svůj postoj ke každé z uvedených možností. Otázka č. 17 nabízela čtyři možnosti: plácnutí po ruce, naplácání na zadek, pohlavek a výprask.

První možnost plácnutí po ruce je přijatelná celkem pro 64 respondentů. Z nichž 33 (41,25%) označilo možnost *spíše ano*. *Určitě ano* označilo 31 (38,75%). Pro 16 respondentů tato možnost přijatelná není. *Spíše ne* uvedlo 14 (17,5%) a *určitě ne* 2 (2,5%) respondenti.

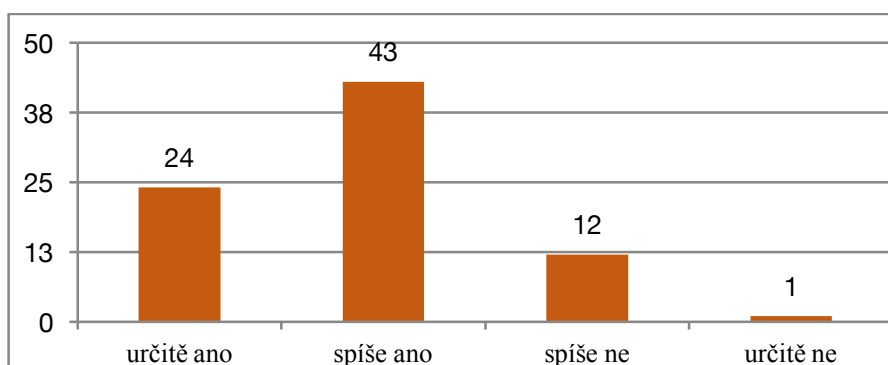
Graf 20 Plácnutí po ruce

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Druhou možnost, naplácání na zadek, hodnotí 67 respondentů kladně. Větší počet 43 (53,75%) zvolilo *spíše ano*. *Určitě ano* zvolilo 24 (30%) respondentů. Pro zbývajících 13 respondentů je naplácání na zadek nepřijatelné. 12 (15%) uvedlo možnost *spíše ne* a 1 (1,25%) *určitě ne*.

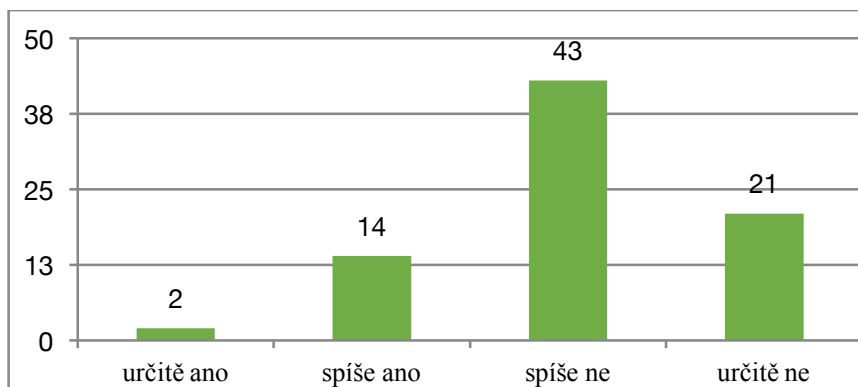
Graf 21 Naplácání na zadek

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Pohlavek, jakožto třetí varianta, je pro 64 respondentů nepřijatelný. 43 (53,75%) označilo možnost *spíše ne* a 21 (26,25%) *určitě ne*. Pro 16 respondentů je tato forma trestu přijatelná, to potvrdilo 14 (17,5%) respondentů, kteří zvolili *spíše ano*. *Určitě ano* zvolili 2 (2,5%) respondenti.

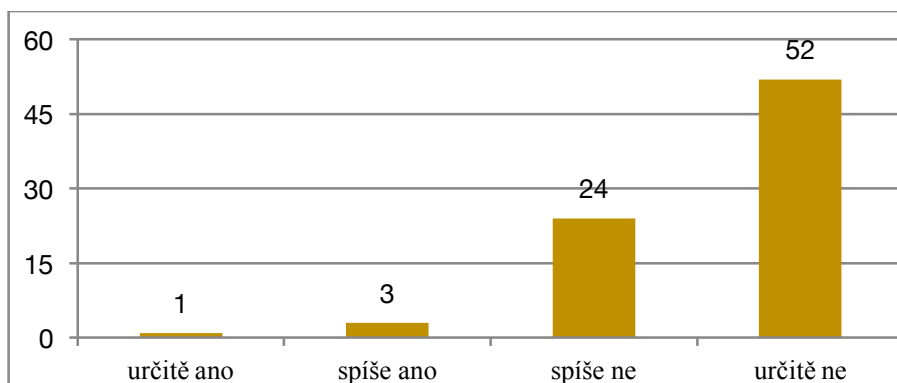
Graf 22 Pohlavek

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Poslední forma fyzického trestu, ke které měli respondenti vyjádřit svůj postoj, je výprask. Pozitivní zjištění je, že tato forma trestání je nepřijatelná pro téměř většinu respondentů. Největší počet 52 (65%) zvolil *určitě ne* jako svou odpověď. 24 (30%) respondentů uvedlo jako svou odpověď *spíše ne*. Pro 4 respondenty je výprask přijatelný. 3 z dotázaných (3,75%) označili *spíše ano* a 1 (1,25%) *určitě ano* ve své odpovědi.

Graf 23 Výprask

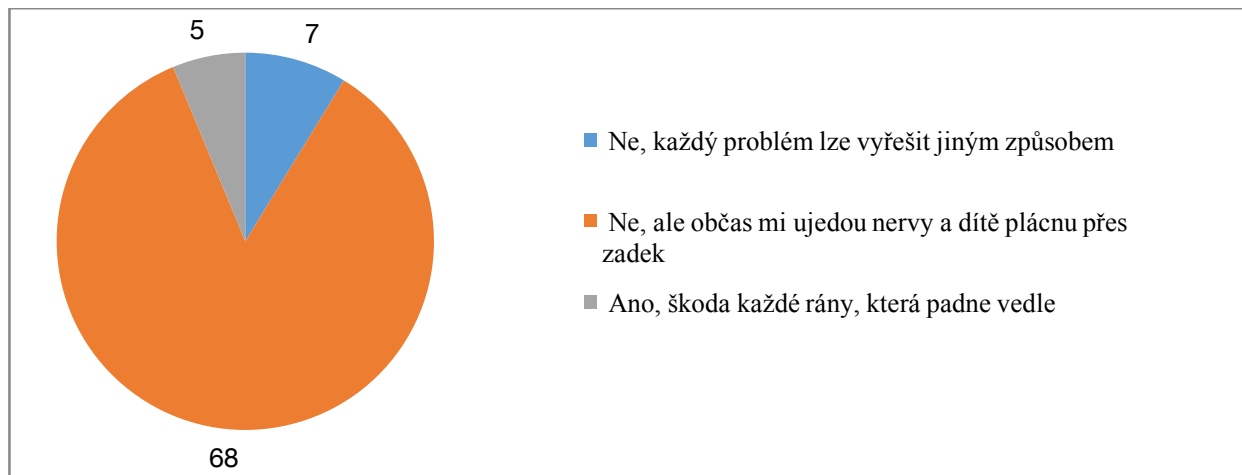
Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 18 Schvalujete tělesné tresty na dětech?

Otázka č. 18 zjišťuje, zda respondenti schvalují tělesné trestání. Z dat jsme zjistili, že velký počet respondentů neschvaluje tělesné tresty, ale ve vypjatých situacích se neudrží a dítě fyzicky potrestají plácnutím přes zadek, celkem 68 (85%) zvolilo možnost B *ne, ale občas mi ujedou nervy a dítě plácnu přes zadek*. Pouze 7 (8, 75%) respondentů zvolilo možnost A *ne, každý problém lze vyřešit jiným způsobem, a své dítě by za žádných okolností fyzicky*

nepotrestalo. Nejmenší počet dotazovaných 5 (6,25%) volí v dané situaci zřejmě nejrychlejší řešení a zvolilo poslední možnost C *ano, škoda každé rány, která padne vedle*.

Graf 24 Schvalují rodiče tělesné tresty na dětech?

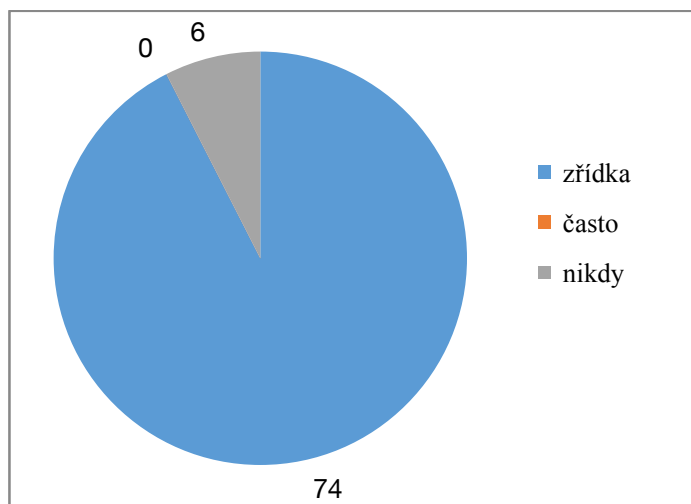

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

Otázka č. 19 Tělesné tresty ve výchově svého dítěte užívám:

Poslední otázka si kladla za úkol zjistit, jestli rodiče užívají tělesné tresty ve výchově. Z grafu lze vyčíst, že téměř většina respondentů 74 (92,5%) užívá ve výchově tělesné tresty *zřídka*. Pouze 6 (7,5%) respondentů označilo odpověď *nikdy*. Odpověď *často* tedy neoznačil žádný z dotazovaných.

Graf 25 Užití tělesných trestů ve výchově

Zdroj: Vlastní výzkum (2020).

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE

Hlavní výzkumnou otázkou, kterou jsme si v praktické části položili, bylo zjistit, jaké metody výchovy upřednostňují rodiče dětí v předškolním věku. Ve výzkumu jsme se zaměřili na rodiče, kteří žijí v Jihomoravském kraji. V této kapitole dále uvedeme odpovědi na dílčí výzkumné otázky, které jsme pomocí dotazníkového šetření odhalili.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké výchovné metody upřednostňují rodiče dětí předškolního věku?

Výzkum, který jsme prováděli pomocí dotazníkového šetření nás utvrdil v tom, že rodiče dětí předškolního věku v Jihomoravském kraji dávají nejvíce přednost *určitě* nebo *spíše* metodě *vysvětlování*. Na tuto možnost odpovědělo kladně celkem 80 (100%) respondentů. Největší četnost kladně zvolených odpovědí získaly výchovné metody *napomenutí* a *povzbuzení* se 79 odpověďmi, *výchova příkladem*, jež upřednostňuje celkem 77 rodičů. *Ocenění* dává přednost 76 dotazovaných a *efektivní komunikaci* 75 respondentů. K *odměnám* se kladně vyjádřilo 63 rodičů. K *přirozenému důsledku* 60 dotazovaných. K *domluvě* se přiklonilo 57 respondentů a k *přikazování* 47 respondentů. Nejméně kladných odpovědí získaly tresty s celkovým počtem 30.

Fakt, že rodiče nejvíce upřednostňují ve výchově metody jako jsou vysvětlování nebo povzbuzení, nám potvrzuje, že výchova již prošla určitým vývojem a nesnaží se pouze zakazovat nebo přikazovat. Naopak se rodiče snaží vychovávat partnerským způsobem. Na to začít s metodou vysvětlování ve výchově není nikdy moc brzo.

Podobný pohled mají Langmeier a Krejčířová (2006, s. 268), kteří tvrdí, že již předškolní dítě dokáže porozumět, když mu rodič jednoduchým způsobem vysvětluje, proč se něco smí a něco nesmí dělat. Rodiče by měli brát na zřetel dětské chápání a podle toho vysvětlovat přiměřeně. Aby bylo vysvětlování nejúčinnější, mělo by vycházet z diskuze mezi rodičem a dítětem, dítě by mělo klást otázky a rodič by měl povzbuzovat a brát smýšlení dítěte vážně.

Dílčí otázka č. 1: Jak vnímají rodiče svoji výchovu a chtěli by ve své výchově něco změnit?

První dílčí otázka si kladla za cíl zjistit, jak nahlízejí rodiče na výchovu svých dětí. Ze získaných dat nám vyplynulo, že největší počet respondentů charakterizuje svoji výchovu jako demokratickou. Možnost *rodič kamarád, který dává dítěti možnost výběru a hledá kompromisy*, označilo 67 (83,75%) rodičů. Při výchově dítěte neexistuje jediná správná cesta jak postupovat, avšak demokratický výchovný styl bývá označován jako nejvhodnější způsob. Spousta odborníků

považuje tento styl výchovy za nejrozumnější a neúčinnější. Klíčem je naslouchat svému dítěti, stanovovat jasné hranice, dávat dítěti zpětnou vazbu a mít na své dítě rozumná očekávání, ale také nechat dítě podílet se na určitých rozhodnutích. Výsledkem takové výchovy bude nezávislý, otevřený, cílevědomý a emočně vyrovnaný člověk.

Také Langmeier a Krejčířová (2006, s. 269) považují demokratický styl výchovy za nejpříznivější pro zdravý vývoj dítěte. Je nejdůležitější respektovat dítě jako samostatnou bytost, které má právo rozhodovat se vzhledem k věku. Demokratický styl se opírá o vysvětlení než tresty a ponechává dítěti přiměřenou volnost a přitom mu klade nezbytné meze.

Z dotazníkového šetření dále vyplynul fakt, že přesně polovina dotazovaných 50 % by ve své výchově *určitě* nebo *spíše* něco změnila. Možnost *určitě ano* zvolilo 14 (17,5%) respondentů a *spíše ano* 26 (32,5%). Nejvíce zmiňovanými byla důslednost, omezení křiku, více trpělivosti anebo být klidnější.

Dílčí otázka č. 2: Jaké priority mají rodiče ve výchově?

Ve druhé dílčí otázce jsme se snažili zjistit, jaké priority rodiče ve výchově preferují. Z dotazníkového šetření zjišťujeme fakt, že nejvíce rodiče preferují *vychovat ze svého dítěte dobrého člověka*. Tato položka získala průměrnou hodnotu 4,76. Sestavíme - li si získané odpovědi do pomyslného žebříčku, můžeme konstatovat, že na druhém místě se umístila priorita *vytváření příjemné atmosféry v rodině*, která byla pro dotazované taktéž jedna z nejdůležitějších, tato položka získala průměrnou hodnotu 4,71. Na třetím místě v důležitosti se umístila priorita *vést dítě k zodpovědnosti*. Další možností byla *vychovat samostatné dítě*, která získala čtvrté místo. Prioritě *vychovávat s respektem a důvěrou* můžeme přidělit páté místo, *vychovávat sebevědomé dítě* místo šesté. Nejmenší důležitost přikládají rodiče variantě *vést dítě k poslušnosti*, tato položka získala průměrnou hodnotu 4,21 a získala místo poslední.

Cílem výchovy rodičů by neměl být poslušný, ale zodpovědný člověk. Výzkum nám ukázal, že cílem rodičů již není vychovávat dítě k poslušnosti, jak tomu bylo dříve. Tento výsledek potvrzuje, že rodiče v dnešní době již upustili od tradiční autoritativní výchovy, kdy výchova k poslušnosti byla jedním z hlavních znaků.

Skládalová (2017, s. 66) souhlasí, že vychovávat k poslušnosti není dobrá cesta, protože děti se mají učit rozhodovat a mít možnost volby. Autorka však dodává, že děti nemáme zatěžovat přílišným rozhodováním. Zkrátka jde o to najít ve všem rovnováhu.

Dílčí otázka č. 3: Opírají se rodiče ve výchově o odbornou literaturu, případně jakou volí?

Výzkum odhalil, že velký počet dotazovaných 71(88, 75%) se ve výchově spíše nebo určitě odbornou literaturou neřídí. Možnost *spíše ne* zvolilo 40 (50%) respondentů a možnost *určitě ne* 31 (38,75%) respondentů.

V dnešní době existuje na trhu nepřehledné množství knih o výchově, většina rodičů však může váhat, která kniha by zrovna pro něj mohla být ta správná. Ačkoliv nám odpověď na danou dílčí otázku vyšla více méně záporně, našli jsme i malé množství rodičů 9 (11,25%), kteří se ve výchově o odbornou literaturu opírají a tím nám mohou dát tip, po jaké z velkého množství knih sáhnout. Rodiče uvedli, že ve výchově pro ně největším přínosem byly názvy těchto publikací: Tajemství výchovy šťastných dětí, Respektovat a být respektován, Jsi tam brácho?, Informatorium, Aha rodičovství, Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte, Výchova bez poražených a nakonec kniha, která byla zmiňována dvěma respondenty Vychováváme děti a rosteme s nimi.

Zajímavým poznatkem z výsledků výzkumu je, že největší počet respondentů 43 (53,75%) se ve výchově řídí svou intuicí.

Dílčí otázka č. 4: Jaké odměny a tresty rodiče ve výchově nejčastěji používají?

V poslední dílčí otázce jsme se zajímali, jaké odměny či tresty respondenti ve výchově svých dětí nejčastěji používají. Z výzkumu jsme se přesvědčili, že co se týče odměňování, nejpočetnější skupinou byli respondenti, kteří zvolili *pochvalu*. Pochvalou odměňuje celkem 42 (52,5%) respondentů. Výzkum nám také potvrdil, že 68 (85%) dotazovaných neschvaluje tělesné tresty, avšak občas jim nervy ujedou a tak dítě plácnou přes zadek. Celkem 74 (92,5%) dotazovaných potvrdilo, že tělesné tresty užívá pouze zřídka. Výzkum nám také odhalil, že nejčastějším trestem, který rodiče ve výchově používají, je *zákaz oblíbené činnosti*, který zvolilo 30 (37,5%) dotazovaných.

Hoskovcová a Ryntová (2009 s. 66-67) potvrzují, že povzbuzení, chvála, odměna či podpora mají silnější a trvalejší vliv než kritizování a trestání. Je však dobré všimnout si co dítě vnímá jako odměnu nebo trest, protože se jedná o velmi individuální záležitost. Důležitou odměnou dětí je chvála úsilí nebo ocenění doby, kterou dítě věnuje nějaké činnosti. Tresty, které jsou nepřiměřené, mohou podryvat seběvědomí dítěte, nebo taky dítě povzbudit k tomu, aby se vzepřelo. Nejužitečnější formou trestu však je to, že dítě samo pocítí důsledky svého chování tedy přirozený důsledek.

Vaničková (2004, s. 23) dodává, že tresty typu zákaz her, televize, oblíbeného jídla nebo vykázaní do jiné místnosti dokáží zabránit pouze tomu, aby dítě pokračovalo ve zlobení v tom

daném okamžiku. Tyto tresty pouze přeruší zlobení, ale nenaučí dítě, jak by se správně mělo chovat. Tento druh trestu nedocílí toho, aby se dítě chovalo lépe, nebo bylo hodnější.

6.1 Doporučení pro praxi

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že polovina rodičů by ve výchově ráda změnila své výchovné návyky. Dále vyplynul fakt, že téměř většina rodičů nečte odborné knihy.

Aby rodiče mohli změnit situace, se kterými nejsou spokojeni, musí nejprve začít u sebe. Musí však také vědět, jak na to. K získání těchto cenných informací rodičům může dopomoci právě četba odborné literatury. Dovnímáme se, že důvodem, proč rodiče nečtou je nedostatek času.

Návrhem do praxe je neformální workshop s přátelskou atmosférou pro rodiče, který by mohl rodičům pomoci zapracovat na sobě a své rodičovské roli. Mohl by pomoci změnit to, s čím rodiče v každodenním životě nejsou zcela spokojeni. Cílem workshopu by bylo rozšířit rodičům obzory pomocí aktuální literatury nebo článku, doporučit krátké a výstižné texty (např. kapitulu v knize, která se týká tématu, či dané problematiky), vzájemné obohacení o informace mezi rodiči navzájem (co komu funguje), sdružení rodičů dětí stejné věkové kategorie.

Návrh obsahu workshopu:

- uvítání, představení tématu (např. komunikace a křik ve výchově),
- teorie k danému tématu – krátká přednáška, doporučení vhodné literatury či rozdání vytištěného textu na dané téma,
- časově ohraničená debata - zodpovídání dotazů,
- práce ve skupinách či ve dvojicích – např. scénky, dialog, zadat rodičům úkol na jaké téma diskutovat,
- ukázka problematické situace (např. jeden ve dvojici bude hrát své dítě a druhý mu ukáže, jak by reagoval),
- závěr – každý se může krátce vyjádřit, co si z workshopu odnesl, co pro něj bylo přínosné.

Rodiče by mohli přivést i své děti, pro které by byl připraven program formou kreativní dílny. Místem setkání by mohl být uzavřený salónek restaurace, aby bylo součástí i občerstvení. Délka workshopu by byla v rozmezí 90 – 120 minut.

Realizaci workshopu by mohla napomoci místní mateřská škola, která by mohla oslovit rodiče tamních dětí, další varianty jak zajistit účast by byla formou distribuce letáků či online pozvánky na sociální síti Facebook.

ZÁVĚR

„Správná výchova dětí od samého počátku stojí méně než náprava napáchaných škod“

Skládalová, 2015, s. 11

Na cestě výchovy máme vždy před sebou několik cest a je pouze na nás jakou si vybereme. Můžeme jít po cestě osvědčené staletími nebo jít po zcela nových cestách výchovy, můžeme se poučit nebo inspirovat minulostí a vyšlapat si tak svoji vlastní cestu. Naše děti vyrůstají pro budoucnost a v jiných podmínkách než generace předešlá a kdybychom vychovávali stejně jako naši rodiče, nemohl by svět jít kupředu (Skládalová, 2015, s. 6).

Ať už se rodiče vydají po kterékoliv z těchto cest, měli by mít vždy na paměti pár zásadních rad. Každé dítě potřebuje především lásku a zdroj bezpečí a svobodu pro svůj vývoj. Dítě by mělo mít možnost vyzkoušet si všechno samo, musí ale znát hranice, za které není možné jít. Rodiče by měli být tolerantní k chybám dítěte, protože i z chyb se dítě učí. Ve výchově je v neposlední řadě důležitá také důslednost. Rodiče by měli být důslední především v dodržování předem stanovených, vysvětlených a pro dítě jasných zásad. Dítě je jako zrcadlo rodiny, a proto by rodiče měli jít svým dětem příkladem, názorný příklad je mnohem více než pouhá slova. Cílem výchovy každého rodiče by mělo být vychovat samostatné dítě, schopné vlastního názoru, které bude připravené na vstup do další etapy svého života.

V teoretické části jsme si vymezili základní pojmy, a pojmy, které úzce souvisí s naším tématem, dále jsme si vysvětlili vztah tématu a sociální pedagogiky. Hluběji jsme se zaměřili na období předškolního věku a na změny, ke kterým v tomto období u dítěte dochází. Na konec teoretické části jsme si představili důležité metody výchovy.

Praktická část navazuje na teoretickou část naší práce. V praktické části jsme realizovali kvantitativní výzkum, který nám pomocí dotazníků poskytl potřebná data pro zodpovězení výzkumných otázek, které jsme si na počátku práce stanovili. Dotazník vyplňovali rodiče dětí předškolního věku, kteří jsou obyvateli Jihomoravského kraje. Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké výchovné metody upřednostňují rodiče ve výchově svých dětí. Z výsledků výzkumu jsme zjistili, že nejvíce rodiče uplatňují metodu vysvětlování. Dále jsme se zajímali, jak rodiče vnímají svoji výchovu a zda by chtěli něco změnit. Výsledky poukazují na to, že rodiče vnímají svoji výchovu jako partnerskou, dle odpovědí vychovávají své děti z největší části demokraticky. Zjistili jsme také, že přesná polovina rodičů, by ve své výchově ráda něco změnila. Nejčastěji by chtěli být důslednější. Vychovat dobrého člověka, byla pro rodiče prioritou, která získala ve výzkumném šetření nejvyšší hodnotu, a tím jsme získali další odpověď na naši dílčí

otázku. Tázali jsme se rodičů, jestli se ve výchově opírají o odbornou literaturu. Zde jsme zjistili záporný výsledek. Pouze malá část rodičů využívá odborné knihy. Nakonec nás zajímalo, jaké odměny a tresty rodiče nejčastěji ve výchově používají. Výzkum nám odhalil, že nejčastější odměnou rodičů je pochvala a naopak pokud rodiče dítě trestají, zvolí nejčastěji zákaz oblíbené činnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 978-80-892360-0-8.

BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: Učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

BENSON B. Jeanette a Marshall M. HAITH. *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*. Oxford: Academic Press. 2009. ISBN 978-0-12-375065-5.

ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada. 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-463-X.

FLEER, Marilyn a Bert van OERS. *International Handbook of Early Childhood Education*. Amsterdam: Springer. 2018. ISBN 978-94-024-0925-3.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Budka. 1994. ISBN 80-901549-0-5.

HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8.

HOSKOVCOVÁ, Simona a Lucie SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ. *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2206-1.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka Králíčková, Lenka Westphalová a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Je naše dítě zralé do školy?* Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KOLÁŘ, Zdeněk a kolektiv. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOPŘIVA, Pavel a kolektiv. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Bystřice pod Hostýnem: P. Kopřiva - Spirála, 2012. ISBN 978-80-904030-0-0.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. 2. akt. vyd. ISBN 80-247-1284-9.

MARKHAMOVÁ, Laura. *Aha rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3950-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1999. 2. vydání. ISBN 80-7178-320-X.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vtaňová síť*. Praha: Slon, 2003. 3. rozšíř. a přeprac. vydání. ISBN 80-86429-19-9.

MELGOSA, Julián a Raul POSSE. *Umění výchovy dítěte*. Praha: Advent - Orion, 2003. ISBN 80-7172-613-3.

MERTIN, Václav. *Výchova bez trestů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-028-8.

NOVÁK, Tomáš. *Jak vychovat sebevědomé dítě*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4522-0.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8.

PINKHAM M. Ashley, Tanya KAEFER a Susan B. NEUMAN. *Knowledge Development in Early Childhood: Sources of Learning and Classroom Implications*. New York: Guildford Press, 2012. ISBN 978-1-4625-0499-2.

PRAŠKO, Ján. *Jak vybudovat a posílit sebedůvěru*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1352-6.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 4. vyd.. ISBN 80-7178-772-8.

ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

SKLÁDALOVÁ, Markéta. *Jak na to? O rodičovství, dětech a výchově*. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0727-0.

SKLÁDALOVÁ, Markéta. *Mámo, už to zvládnou samo! Jak vychovávat samostatné, spokojené a úspěšné dítě*. Brno: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1281-6.

ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2019. 2. aktualizované a rozšířené vydání. ISBN 978-80-247-5511-3.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. 2. rozšířené a přepracované vydání. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011. 2. rozšířené a aktualizované vydání. ISBN 978-80-247-3357-9.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice, popis, následky*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0814-0.

VESELÁ, Jana a Petra KANIOKOVÁ VESELÁ. *Sociologické aspekty managementu*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2792-9.

Internetové zdroje

Jiří Samuel, 2019: *Výchova dětí metodou vysvětlování* [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://www.radyzezivota.cz/vychova-deti-metodou-vysvetlovani/>.

Iva Kyselá, 2019: *Hranice není trest, hranice je bezpečí*[online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.akademierodicovstvi.cz/blog/hranice-neni-trest-hranice-je-bezpeci>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- č. Číslo
- kol. Kolektiv
- např. Například
- s. Strana
- tj. To je
- % Procento

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Věk respondentů</i>	39
<i>Graf 2 Dosažené vzdělání</i>	41
<i>Graf 3 Napomenutí</i>	42
<i>Graf 4 Domluva</i>	42
<i>Graf 5 Vysvětlování</i>	43
<i>Graf 6 Příkazování</i>	43
<i>Graf 7 Přirozený důsledek</i>	44
<i>Graf 8 Odměny</i>	44
<i>Graf 9 Tresty</i>	45
<i>Graf 10 Efektivní komunikace</i>	45
<i>Graf 11 Ocenění</i>	45
<i>Graf 12 Povzbuzení</i>	46
<i>Graf 13 Výchova příkladem</i>	46
<i>Graf 14 Způsob výchovy</i>	47
<i>Graf 15 Úvaha o změně ve výchově</i>	48
<i>Graf 16 Odborná literatura ve výchově</i>	51
<i>Graf 17 Získávání informací o výchově</i>	52
<i>Graf 18 Odměny ve výchově</i>	53
<i>Graf 19 Tresty ve výchově</i>	53
<i>Graf 20 Plácnutí po ruce</i>	54
<i>Graf 21 Naplácání na zadek</i>	54
<i>Graf 22 Pohlavek</i>	55
<i>Graf 23 Výprask</i>	55
<i>Graf 24 Schvalují rodiče tělesné tresty na dětech?</i>	56
<i>Graf 25 Užití tělesných trestů ve výchově</i>	56

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Výchovné cíle dle Koláře .....</i>	15
<i>Tabulka 2 Rozložení respondentů dle pohlaví .....</i>	39
<i>Tabulka 3 Počet vychovávaných dětí .....</i>	40
<i>Tabulka 4 Věk vychovávaných dětí .....</i>	41
<i>Tabulka 5 Změny, které by rodiče ve výchově dětí chtěli provést.....</i>	48
<i>Tabulka 6 Priority ve výchově .....</i>	50
<i>Tabulka 7 Odborná literatura.....</i>	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

jmenuji se Eva Čemerková a jsem ve 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, který se zabývá výchovou dětí předškolního věku a slouží pouze pro výzkum k mé bakalářské práci. Tento dotazník je zcela anonymní.

Dotazník je určený pouze pro rodiče předškolních dětí, kteří žijí v Jihomoravském kraji. V případě jakýchkoliv dotazů mne můžete kontaktovat prostřednictvím E-mailu:

E.cemerkova@seznam.cz. Děkuji za vyplnění dotazníku a Váš čas.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- A) žena
- B) muž

2. Jaký je Váš věk?

- A) méně než 20
- B) 21 - 30
- C) 31 - 40
- D) 41 - 50
- E) 51 - 60

3. Vychováváte alespoň jedno dítě, které je v předškolním věku?

- A) ano
- B) ne (v případě této odpovědi již dále nepokračujte)

4. Kolik dětí vychováváte?

5. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

- A) základní
- B) středoškolské s výučním listem
- C) středoškolské s maturitou
- D) vyšší odborné
- E) vysokoškolské

6. Kolik let je Vašemu dítěti/ dětem?

7. Ve výchově svého předškolního dítěte uplatňuji:

napomenutí	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
domluvu	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
vysvětlování	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
příkazování	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne

přirozený důsledek	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
odměny	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
tresty	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
efektivní komunikaci	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
ocenění	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
povzbuzení	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
výchovu příkladem	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne

8. Která charakteristika Vás jako rodiče nejvíce vystihuje? (označte jednu možnost)

- A) dominantní rodič, který má hlavní slovo a na přání dítěte se moc neohlíží
- B) rodič kamarád, který dává dítěti možnost výběru a hledá kompromisy
- C) rodič kamarád, který nechává rozhodnutí především na dítěti

9. Uvažoval/a jste o tom, že byste ve své výchově něco změnil/a?

- A) určitě ano
- B) spíše ano
- C) určitě ne (v případě této odpovědi přejděte na otázku č.11)
- D) spíše ne (v případě této odpovědi přejděte na otázku č.11)

10. Co byste chtěl/a změnit ve výchově?

11. Jaké priority ve výchově svého dítěte preferujete? (označte číslicí 1 - 5 podle důležitosti, 1= nejméně důležité, 5= nejvíce důležité)

vést dítě k poslušnosti	1	2	3	4	5
vychovat dobrého člověka	1	2	3	4	5
vytvořit příjemnou atmosféru v rodině	1	2	3	4	5
vést dítě k zodpovědnosti	1	2	3	4	5
vychovat samostatné dítě	1	2	3	4	5
výchovávat dítě s respektem a důvěrou	1	2	3	4	5
vychovat sebevědomé dítě	1	2	3	4	5

12. Řídíte se ve výchově odbornou literaturou?

- A) určitě ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne (v případě této odpovědi přejděte na otázku č. 14)
- D) určitě ne (v případě této odpovědi přejděte na otázku č. 14)

13. Uveďte název odborné knihy, která pro Vás ve výchově měla největší přínos.

14. Kde získáváte nejčastěji informace o výchově? (označte jednu možnost)

- A) na internetu
- B) v knize
- C) od svých rodičů
- D) nikde, řídím se svou intuicí
- E) jinde.....

15. Chcete - li své dítě odměnit, jakou formu nejčastěji zvolíte? (označte jednu možnost)

- A) ústní ocenění nebo uznání
- B) novou hračku, či jinou věc
- C) pochvalu
- D) finanční hotovost
- E) jiné.....

16. Jste - li nuceni své dítě potrestat, jakou formu nejčastěji zvolíte? (označte jednu možnost)

- A) plácnutí přes zadek nebo prsty
- B) zákaz oblíbené činnosti
- C) pohlavek
- D) udělení neoblíbené činnosti
- E) křik
- F) jiné.....

17. Jsou pro Vás následující formy tělesného trestu přijatelné?

plácnutí po ruce	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
naplácání na zadek	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
pohlavek	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
výprask	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne

18. Schvalujete tělesné tresty na dětech?

- A) Ne, každý problém lze vyřešit jiným způsobem

- B) Ne, ale občas mi ujedou nervy a dítě plácnu přes zadek
- C) Ano, škoda každé rány, která padne vedle

19. Tělesné tresty ve výchově svého dítěte užívám:

- A) zřídka
- B) často
- C) nikdy